

Liefde, overspel, moord en terechtstelling in Amsterdam rond 1700

door Anneke Huijser

*Het nauwkeurige verhaal van de levensloop van Hiddo Greetinga en Helena Knoop
en over de gruwelijke moorden die zij op hun wederzijdse echtgenoten hebben gepleegd*

Het leven en de executie van het beruchte en spraakmakende 17^e-eeuwse Amsterdamse moordenaarskoppel Hiddo Greetinga en Helena Knoop en de vaak bekende mensen die hen omringd hebben, wordt in dit document beschreven vanuit het perspectief van de 21^e eeuw. Heel veel informatie en historisch gezien met de juiste data en personen zijn op internet te vinden in archieven en publicaties. Hiddo Greetinga en Helena Knoop hadden een buitenechtelijke relatie met elkaar en besloten als partners in crime rond 1698-1699 hun wederzijdse echtgenoten te vermoorden om met elkaar te kunnen trouwen. De moorden speelden zich af in een klein gedeelte van de Vierde Uitleg van Amsterdam, met name in de buurt van de Prinsengracht tegenover het Amstelveld, de Kerkstraat vlakbij de Amstel en voor het Besjeshuis, het tegenwoordige H'ART Museum, Amstel 51.

Ook andere delen van Amsterdam komen ter sprake: eerdere adressen van de hoofdrolspelers in Amsterdam, de martelkamer in het nieuwe Stadhuis, de openbare executie van de echtelieden op de Dam en het tentoonstellen van de lichamen op het Galgenveld in de Volewijck. In eerste instantie waren de moorden voor de omgeving niet duidelijk, maar gaandeweg werd er na nog meer verwikkelingen een opsporingsbevel tegen hen uitgevaardigd, waarbij zij op de vlucht zijnde in Duitsland gevangen werden genomen en naar de Gevangenpoort in Den Haag werden overgebracht. Hun processen en terechtstellingen vonden plaats in het Stadhuis van Amsterdam en op de Dam en is uitvoerig beschreven in de Confessieboeken, die online bij het Stadsarchief van Amsterdam zijn in te zien. Hierbij wordt Hiddo soms Giddo genoemd en vaak Grittinga in plaats van Greetinga. Ook zijn er bladzijden in te zien op naam van Helena Knoop.

In de jaren vóór zijn executie was Hiddo Greetinga in verschillende beroepen werkzaam, zoals Meester chirurgijn, zeerover, tolk van Admiraal Edward Russell en vertaler van boeken en geschriften vanuit het Engels, handelaar en commissionair in binnenlandse en exotische goederen, collecteur. Er wordt bijna nergens meer vermeld dat hij oorspronkelijk chirurgijn was, behalve in zijn ondertrouwakte 1674 in Amsterdam, zijn attestatie naar Harlingen 1675 en zijn inschrijving als Poorter in Amsterdam 1675. Dan is er een hele tijd geen vermelding van zijn beroep als chirurgijn, tot uiteindelijk wel in zijn Proces, dat beschreven staat in de Confessieboeken.

Toen ik mij verder in de levensloop van Hiddo Greetinga ging verdiepen en op internet en in archieven zijn naam tegenkwam, bleek dat hij een erudiet en intelligent persoon met een vlotte babbel moet zijn geweest, die veel bekende Amsterdammers, Nederlanders, buitenlanders, politici en admirals uit die tijd kende. Deze spelen dan ook regelmatig een prominente rol in het verhaal.

Gerhardus Henricus Averses werd op 27 oktober 1669 te Groningen gedoopt, maar was geboren te Appingedam. Het is zeer waarschijnlijk dat deze Gerhardus Henricus de Gerrit Averses was, die door Hiddo Greetinga werd vermoord. Zijn ondertrouwakte met Helena Knoop op 10 december 1694 vermeldt dat hij 25 jaar is, dus moet hij inderdaad in 1669 geboren zijn. Hij ondertekent de akte met Gerrardt Averses. Helaas worden de namen van zijn ouders niet genoemd. In het in 1695 door notaris Simon van Sevenhoven opgestelde testament van de echtelieden worden zij Gerard Averses en Helena Knoop genoemd.

*Vorige: Echtpaar in interieur, Jan Miense Molenaar 1652 (Museum of Fine Arts, Houston)
Links: De buurt waar de moorden zich afspeelden (kaart Frederik de Wit ±1692 / SAA)*

Wat heeft mij bewogen om in deze geschiedenis te duiken? Toen ik via internet de 'Naam-lyst van ge-executeerden in Amsterdam' onder ogen kreeg vond ik dit een interessant document.

De naam van de vermoorde echtgenoot van de minnares van Hiddo werd hierin Avereeks genoemd, wat bij mij nog geen belletje deed rinkelen. Toen ik echter ontdekte dat zijn werkelijke naam Gerrit Avers was en ik op zijn ondertrouwakte zag dat hij rond 1669 in Groningen gedoopt was, werd mijn aandacht getrokken en ging ik verder op onderzoek uit.

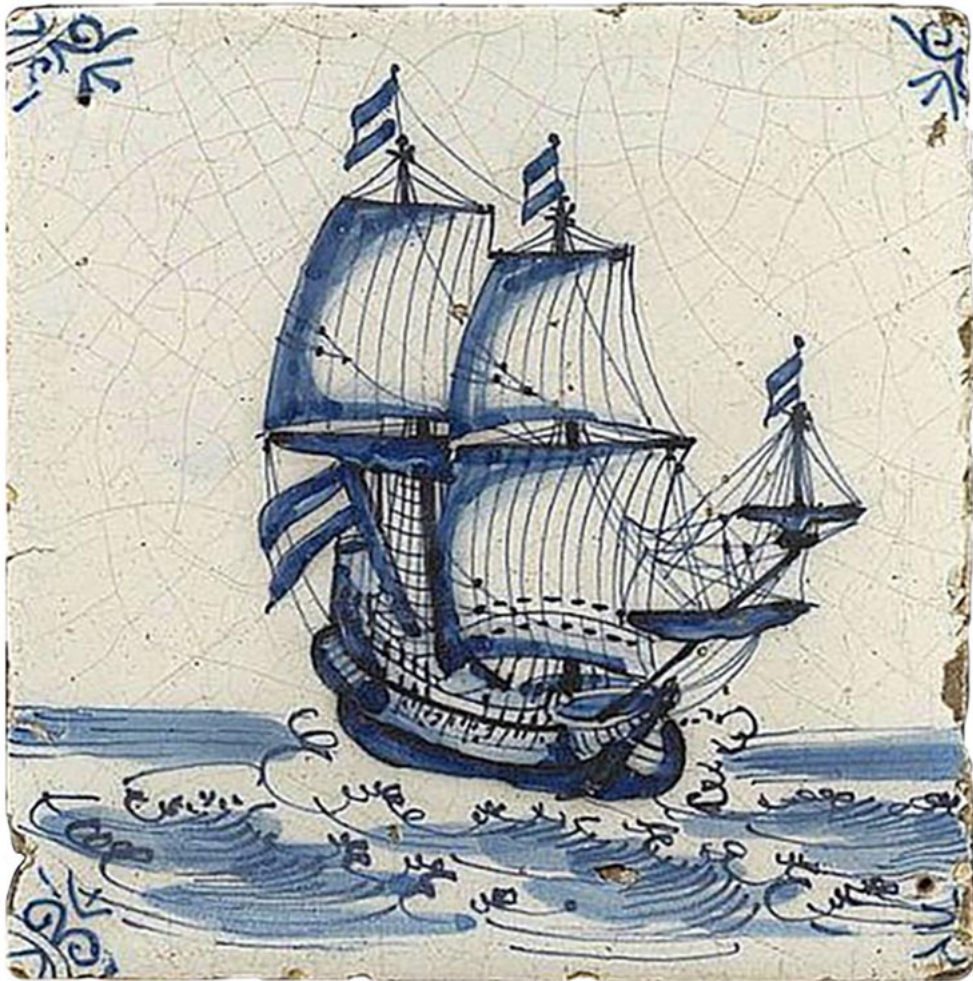

De naam Avers blijkt bij nader inzien toevallig in mijn eigen stamboom van voorouders voor te komen en neemt daarom een bijzonder plek in het verhaal in. Van moederszijde heb ik directe verwantschap met de familie Avers uit Groningen, waarbij de gezamenlijke voorouders van Gerrit Avers en mijzelf de rond 1610 in Nordhorn in het Graafschap Bentheim (Duitsland) geboren Dominee Gerhardus Avers en zijn vrouw Cornelia Wallens uit Groningen zijn. Hun zoon Engelbertus Avers, getrouwd met een tot nu toe nog onbekende vrouw, is mijn directe voorouder.

Een andere zoon van Gerhardus Avers en Cornelia Wallens was ook een Gerhardus Avers, rechter, getrouwd met Anna Maria Welts of Wolts, en zij moeten de ouders geweest zijn van bovengenoemde Gerrit Avers, die in Appingedam was geboren en op 27 oktober 1669 werd gedoopt in de Nieuwe Kerk te Groningen, waarbij hij de namen Gerhardus Henricus ontving.

Voordat Hiddo Grettinga in 1654 te Harlingen het levenslicht zag, was zijn vader Nanne Hiddes Grettinga al twee keer weduwnaar geworden en had bij zijn vorige vrouwen bij elkaar vier kinderen verwekt, waaronder bij elke vrouw een zoon die Hidde genoemd werd, vernoemd naar grootvader, Hidde Nannes. Geen van de kinderen was nog in leven toen Nanne Hiddes rond zijn eenenveertigste op 21 augustus 1653 in de Kerk van Wijnaldum, vlakbij Harlingen, in het huwelijk trad met Geeske Roelofs Snoeck. Nanne Hiddes Grettinga was Meester tichelaar, die de bekende Friese tegeltjes van zeelei vermengd met mergel vervaardigde, die veelal in de hoeken versierd zijn met 'het spinnetje' of 'de ossenkop'.

Daarnaast was Nanne Hiddes Greetinga Burger van de stad Harlingen en bekleedde hij de functie van Stads- en Gerechtsbode. Bij de geboorte van hun zoon Hidde woonden Nanne en Geeske in het huis aan de Voorstraat op het huidige nummer 50. Nanne Hiddes Greetinga was goed bevriend met zijn burens (oud)-burgemeester Gellius Vetzentius en zijn vrouw Aeltie Dirx Harderwijk, want in een aantal koop- en verkoopakten komen hun namen gezamenlijk voor.

Later, in 1659, kocht Nanne met een aantal andere stadsgenoten samen het huis Leeuwenberg, in de Moriaanstraat waarin zij een herberg vestigden. Nanne heeft niet lang kunnen genieten van zijn nieuwe nering, want tussen 1662 en 1663 overleed hij.

Links: Harlinger tegel

Rechts: Voorstraat 50 te Harlingen

Onder: De Voorstraat rond 1780 op een schilderij van Nicolaas Bauer

Doop van Hydde Greetinga op 2 april 1654 in de Dom van Almenum.

Hiddo Greetinga werd op 2 april 1654 in de Dom van Almenum (na de verbouwing in 1775 de Grote Kerk in Harlingen) gedoopt als Hydde. In 1659 overleed zijn moeder, Nanne's derde vrouw, Geeske Roelofs Snoeck.

(Bron: *Alle Friezen*)

Boven: *De Dom van Almenum, nu Grote Kerk, op een kaart van Blaeu uit 1664*

Rechts: *Zuiderhaven 13, Harlingen (Streetview Google Maps)*

Nanne Hiddes Greetinga is overleden na 7 september 1662 en vóór 10 november 1663. Er is geen begraaf- of overlijdensakte in de online archieven gevonden. Mogelijk verbleef Hiddo als weeskind daarna bij zijn bestevaer, zijn grootvader van moeders kant Roelof Snoek of was er een gezin dat hem in zijn midden opnam. Dit kan het gezin van oud-burgemeester Gellius Vetzensus (Jelle Wetsens) en zijn vrouw Aeltie Dirx Harderwijck zijn geweest. Zij hadden een aantal kinderen, Antie, Dirck, Dieghyn, Cornelis, Jacobus, Isaac en Abraham. Deze laatste zoon was geboren in juli 1654, dus van dezelfde leeftijd als Hiddo. Bovendien waren de families Greetinga en Vetzensus als burens met elkaar bevriend. Na de dood van Gellius in 1672 werd op 17-1-1675 het huis De Pauwesteert gelegen aan de Zuiderhaven 13 verkocht, waarbij vermeld staat dat erfgenamen van de echtelieden ieder 2/3 deel in bezit hadden en Mr. Hidde Nannes Greetinga 1/3 deel.

(Bron *Tresoar*, toegang 13-16 inv.nr. 240 folio 0021va)

Hiddo Nannes Greetinga was dus rond zijn negende jaar in 1662

of 1663 wees geworden en kreeg, via het testament van zijn vader van 7 september 1662, op 10 november 1663 twee voogden toegewezen. Nanne Hiddes Greetinga had tot tutoren en curatoren benoemd Hans Jansen, koopman te Harlingen, en Hendrick Beernts, hopman te Franeker. De requirant die het verzoek daartoe had ingediend was een Lucas Snoek, bestevaer ofwel de grootvader van moeders zijde (vrij zeker is Lucas een verschrijving, want zijn moeder wordt in diverse akten als Geeske Roelofs Snoek vermeld en Hiddo en zijn eerste vrouw Amarentia lieten in Amsterdam een zoon Roeloff dopen en geen Lucas). Bij de tutor en curator over het tienjarige weeskind en zijn goederen, Hans Jansen, wordt gesproken van lange inductieën met zijn cousins (neef, het kind van zijn oom en tante). Hij heeft de belofte daartoe in bijzijn van de burgemeesters Claes Sanstra en Wytse Migiels gepresenteerd op 10 november 1663, voorzien van de handtekeningen van Claes Sanstra, Wytse Migiels en de Secretaris van Harlingen, Dominicus Wringer (Bron, *Autorisatieboeken 13-16*, inv no 113).

Voor de verzorging van het huis en de vijfjarige Hiddo na de dood van zijn vrouw Geeske nam Nanne een dienst- en kindermid in dienst. Geertje Carstes probeerde echter ook haar patroon weer over zijn verdriet heen te helpen, of Nanne nam misschien het initiatief. Al gauw belandden ze hierdoor in bed. Geertje werd zwanger en Nanne beloofde keer op keer dat hij met haar zou trouwen.

Maar de belofte werd nooit uitgevoerd. Geertje Carstes, 21 jaar oud, de gewezen kinder- en dienstmeid van Nanne Hiddes Greetinga, herbergier in het huis Leeuwenberg, klaagde hem via haar voogd Geurt Joostes Cartou bij het Nedergerecht van Harlingen aan, vanwege de trouwbelofte die hij haar had gedaan en daarop diverse 'bijslappingen' met haar heeft uitgevoerd.

Ondertekend door burgemeester Jan Knijff op 16 januari 1660. (Bron, Autorisatieboeken 13-16 inv. No 113, akte 230). Het is niet bekend wat dit voor gevolg had bij Nanne Hiddes Greetinga. Hij is in elk geval niet met Geertje getrouwd. Hun dochter Nanneke, die hij kennelijk wel erkend had, want hij wordt in haar doopakte als vader genoemd, werd op 18 maart 1660 ten doop gehouden in de Grote Kerk, maar ze stierf waarschijnlijk al jong, want haar naam komt later niet meer in de archieven voor.

Dat Hiddo als wees niet onbemiddeld door zijn ouders is achtergelaten bewijzen diverse vermeldingen in de proclamatieboeken en de Notariële Archiven van Harlingen (Bron: Alle Friezen).

Het nagelaten weeskind van Nanne Hiddes wordt op 5 februari 1665 via zijn curatoren Hendrik Beernts en Hans Jansen als verkoper vermeldt van het huis aan de Grote Kerkstraat NZ (waarschijnlijk het huidige nummer 33). Oud-burgemeester Gellius Vetzentius en zijn vrouw Aaltje Dirx zijn de kopers van dit pand (Bron: Tresoar, Proclamatieboek, toegang nr. 13-16, inv. nr. 239 fol 0004 ra).

Op 9 januari 1670 verkochten de curatoren Hendrick Beernts en Hans Jansen ook het huis aan de Voorstraat 50 te Harlingen uit naam van het nagelaten weeskind van wijlen Nanne Hiddes Greetinga, in leven gehuwd geweest met Geeske Roelefs Snoek aan oud-burgemeester G. Vetzensus gehuwd met Aaltje Dirx. Dit was een huis en erf met tuin en bleekveld en een vrije in- en uitgang naar de Lanen dat zij hadden verhuurd aan Freerk Haantjes.

(Bron Tresoar, Proclamatieboek, toegang 13-16 inv. nr. 0041va).

Op een bepaald moment is Hiddo met zijn chirurgijnsopleiding begonnen. Hij ging zoals toen gebruikelijk was voor een aantal jaren als leerjongen in de kost bij een chirurgijn, mogelijk Mr. Claes Auckes, wonend in de Sint Jorisstraat WZ te Harlingen, en heeft vóór zijn twintigste zijn Meesterproef afgelegd. Dit moet hij bij de toenmalige stadsdokter (Medicinae Doctor) van Harlingen, Bernhardus Swalue, wonend aan de Noorderhaven 77, gedaan hebben, aangezien het bij zijn taak behoorde om de leerling-chirurgijns te examineren. Als stadsmedicus, vriend en 'lijfarts' van Anna Maria van Schurman, was hij in Harlingen werkzaam van 1656 tot aan zijn overlijden in 1676.

Het ambt van chirurgijn was nog lang verbonden aan dat van barbier. Het was geen academische studie zoals die van de Medicinae Doctors en was vooral praktisch gericht. Chirurgijns voerden aderlatingen, amputaties en schedellichtingen uit, verwijderden galstenen, behandelden staar en gebroken ledematen, dienden lavementen toe en 'trokken' infecties uit via het zetten van 'koppen'. Bij de Meesterproef moest de kersverse chirurgijn een scherp scheermes en diverse lancetten voor het aderlaten kunnen tonen en deze ook tijdens het examen kunnen toepassen.

Rechts: Stadsdokter van Harlingen Bernardus Swalve; frontispice van een boek
Onder: Een chirurgijn verzorgde eenvoudige wonden (schilderij Isaac Koedijk)

Intussen in Amsterdam (1674)

Rinsje Willems Nolting, de aanstaande bruid van Hiddo Greetinga, werd op 31 maart 1650 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam gedoopt en woonde bij haar ondertrouw in 1674 in huis bij haar zuster Eva Nolting en haar man Cornelis van Huijsen aan de Binnen Amstel. Eva Willems Nolting, 22 jaar, voor haar huwelijk wonend bij haar broer Pieter Nolting in de Buiten Brouwersstraat in Amsterdam, ging op 16 maart 1669 in ondertrouw met de goudsmid Cornelis Harmense van Huijsen, 24 jaar, wonend in de Spiegelstraat.

De eerste zoon van Eva en Cornelis, Harmanus, werd gedoopt op 19 februari 1670 in de Zuiderkerk met als getuigen Hendrik Gerrits (de echtgenoot van Grietje Nolting, de zus van Eva, Pieter en Rinsje) en Helena Wald. Eva en Cornelis woonden toen nog in de Spiegelstraat. Hun dochter Sara werd gedoopt op 12 november 1673 in

De Goudsmid. 19
Tast naa de grond, Daar't uit ontstond.

Een goud Cieraaden of wat meer
Is veel te wynich, voor de Wyzen,
Die na het schoon Jerues'lem reisen,
Haar oog op kostlyckheid gaad veer
Getorst te syn van goudse Straaten
Is waardich't aardse goud te laten.

de zojuist door Daniel Stalpaert gebouwde Amstelkerk (getuigen Hendrik Gerrits en Rinsje Willems Nolting). Het gezin Cornelis van Huijsen en Eva Nolting woonde, samen met Rinsje Nolting, toen al aan de Binnen Amstel. Eva Nolting en Cornelis van Huijsen woonden vanaf 1673 naast of in een van de witte huizen op Amstel 208 of 210 die in 1672-73 waren gebouwd door architect Adriaan Dortsman (een goede vriend van Jan Six, getrouwd met de dochter van burgemeester Nicolaas Tulp, Margarita Tulp, die zijn huis op de Herengracht 619 door Dortsman had laten bouwen) en die zelf in een van de door hem zelf ontworpen huizen op de Herengracht 625 en later op de Amstel 210 woonde. Dortsman's huishoudster, Cornelia van der Gon, die naast het bestieren van de huishouding pronkpoppenhuizen inrichtte, die Adriaan had ontworpen en gebouwd en waarvoor zij de meubeltjes en andere snuisterijen maakte, erfde na het overlijden van Adriaan Dortsman in 1682 een aantal van zijn huizen. Cornelia trouwde in 1684 met kunstschilder David van der Plas, waarna zij in het pand Amstel 210 bleven wonen.

Zonder meer zullen Rinsje Nolting, haar echtgenoot Hiddo Grettinga, haar zuster Eva Nolting en man Cornelis van Huijsen, toen zij aan de Binnen Amstel tussen de Herengracht en de Blauwe Brug woonden, vanaf 1672-1673 architect Adriaan Dortsman en zijn huishoudster Cornelia van der Gon gekend hebben, als burens en/of huiseigenaar. Mogelijk hielp Rinsje vanaf die tijd en ook later nog Cornelia van der Gon bij het vervaardigen en inrichten van haar historische poppenhuizen. Via Adriaan Dortsman kenden zij ook zijn vriend en de latere echtgenoot van huishoudster Cornelia, de kunstschilder David van der Plas en diens broer, de beeldhouwer Pieter van der Plas, in wiens huis aan de Prinsengracht Hiddo Grettinga en Rinsje/Amarentia Nolting in de jaren na 1690 zouden wonen.

Vorige: De haven van Amsterdam door plaatsnijder Pieter van den Berge ±1690 (SAA)

Rechts: David van der Plas, getekend door Arnold Houbraken (SAA).

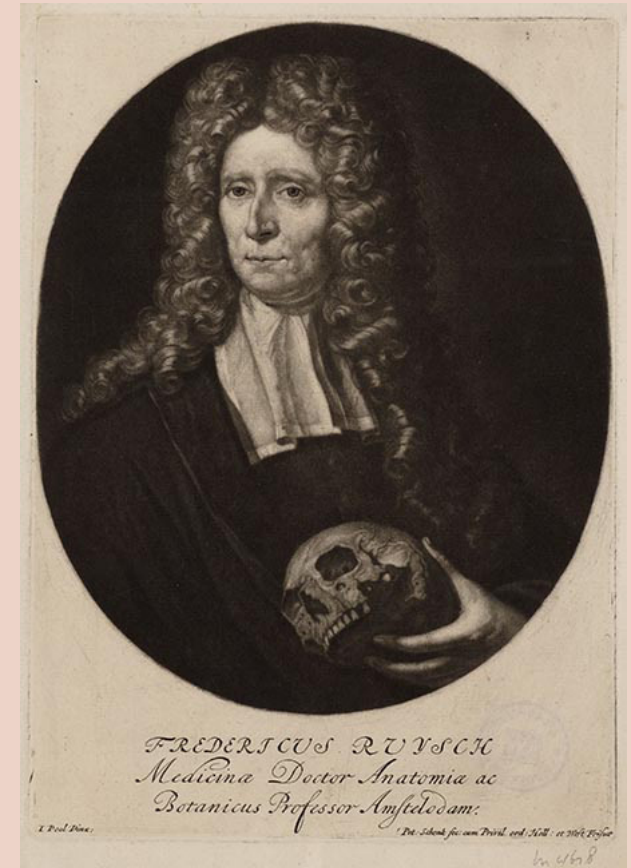

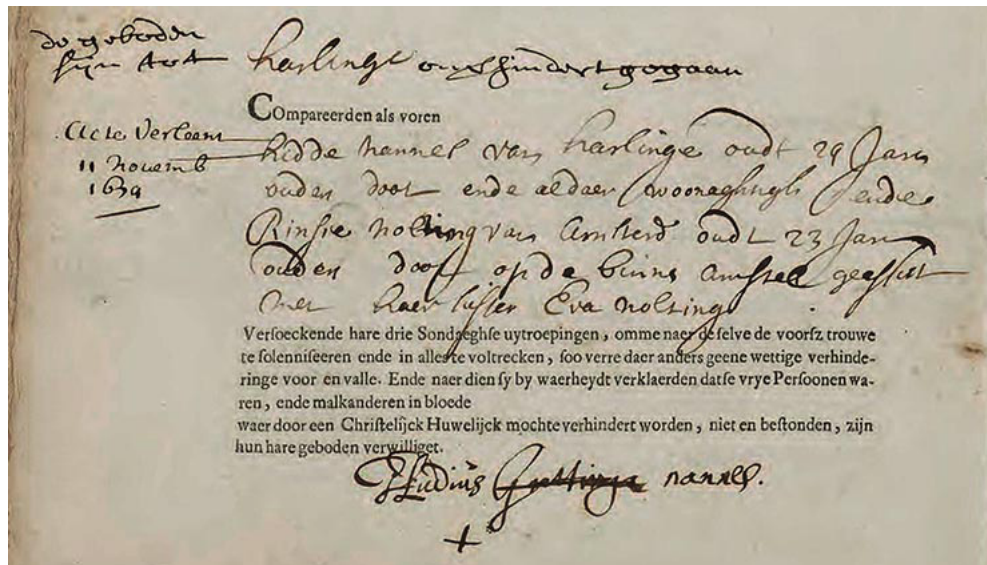

Boven: Kaart van de Zuiderzee van Johannes Janssonius 1658 (SAA)
Rechts: Frederik Ruysch (1638-1731) Hoogleraar anatomie in Amsterdam (SAA).

Er bestond een regelmatige veerdienst over de Zuiderzee vanaf Harlingen, in die tijd een belangrijke zeehaven in Friesland, naar Amsterdam vice versa. Het is dan ook zeer aannemelijk dat Hiddo Grettinga met deze bootdienst vanuit Harlingen naar Amsterdam gekomen is. Hiddo en Rinsje Willems Nolting zullen elkaar al wel eerder hebben ontmoet vóór hun huwelijk in 1674. Hoe zij elkaar hebben leren kennen is niet bekend.

Mogelijk was het een in die tijd vaak nog gebruikelijk gearrangeerd huwelijk. Door met de dochter van een Amsterdamse poorter te trouwen zou Hiddo bepaalde voorrechten in die stad kunnen verkrijgen. Kwam Hiddo na zijn chirurgijnsopleiding misschien op voorspraak van de Harlinger stadsdokter Bernhardus Swalue naar Amsterdam om daar anatomische lessen te gaan volgen bij de beroemde anatoom, zoöloog en botanicus Frederik Ruysch?

Op 26 oktober 1674 gingen Hiddo Greetinga, onder de naam Hidde Nannes en onder een foutief opgegeven leeftijd van 21, 24 of 29 jaar (niet duidelijk te lezen op de akte, want hij was toen in werkelijkheid 20, wat ook een verschrijving zou kunnen zijn geweest) en Rinsje Nolting (23 jaar) in ondertrouw in Amsterdam. Hiddo ondertekende de akte met de naam Hiddius (Greetinga doorgestreept) Nannes en Rinsje ondertekende de akte met een kruisje, wat betekende dat zij niet kon schrijven. Zij werd geassisteerd door haar zuster Eva Nolting. Op 11 november 1674 werd hun huwelijk officieel bevestigd en de geboden waren ongehinderd 'tot Harlingen' gegaan. Op de akte staat dat Hiddo woonachtig is in Harlingen en Rinsje op de Binnen Amstel, inwonend bij haar zus Eva Nolting en zwager Cornelis van Huijsen. Hiddo's beroep als chirurgijn wordt niet vermeld, wel dat zijn ouders dood zijn, maar kennelijk wordt hij niet door iemand geassisteerd bij de ondertrouw.

Voorlopig bleven Hiddo en Rinsje na hun huwelijk bij de zus van Rinsje, Eva en haar man Cornelis, in hun huis aan de Binnen Amstel wonen, totdat zij in februari 1675 naar Harlingen gingen.

Links: *Ondertrouwakte Hiddius Nannes (Greetinga) en Rinsje Nolting 16 oktober 1674 te Amsterdam (SAA).*

Rechts: *Amstel 208-210*
(foto Walther Schoonenberg)

Hiddo was op zijn twintigste een minderjarige wees en voor een huwelijk had hij toestemming van zijn curators nodig. In Friesland bestond in die tijd het Fries-Romeinse recht waarmee de meerderjarigheid bereikt kon worden bij de 25e verjaardag of door het sluiten van een huwelijk. Hiddo had zijn meesterproef als chirurgijn al voor zijn 20^e afgelegd en zal de wens geuit hebben om als mondig persoon juridische handelingen te mogen verrichten zonder toestemming aan zijn voogden te vragen. Hiervoor heeft hij bij het Hof van Friesland aan de kantonrechter een verzoek om een verklaring van meerderjarigheid in moeten dienen en kennelijk gekregen (venia aetatis), zodat hij vrij was om te gaan en staan. Bovendien trouwde hij met een dochter van een Amsterdamse Poorter, waarbij hij automatisch zelf het behuilde poorterschap verwierf. De voordelen van het poorterschap van Amsterdam waren dat je in aanmerking kon komen voor een bestuurlijke functie, lid kon worden van een gilde, een eigen handel kon opzetten en vrijstelling had van tolbetalingen binnen Holland.

Cornelis Vries en zijn Bulswrou.
 Inseke Jans op de Schutsen bij de Langevrijp
 Jucke Evers aan de voortraat bij de Dism. orckel-vrijp.
 Hebelte Cornelis Bulswrou van Job Dijk bij d'asembelke
 Annetta Lijfers Bulswrou van Mr Hendrick Wilcoel ibidem
 Ollagaria Goris soldaat van op de Schutsen bij de twee bruggen.
 Hiddius Greetinga Mr Chirurgijn op de Boer van de Renswoude.
 Aets Jijbes ~~bootjesel~~ bootjesel bij de Renswoude.
 Anke Höttes bootjesel in de Lambert waneersteeg
 Dircck Quives soldaat in Jyker-Mententie Steeg
 Jaack Nederhoit Soldaat onder de Graaf van Solmsen sijn vrou
 Rintie Clases in Laurensen Steeg
 Pieter Jacobs Renswoude Mr Silversmidt aan de voortraat.
 Loelke Jijdes rouggesel ibid.
 Buiwe Haghes soldaat van op de Leemendijk
 Janke Geerens Renswoude wijf in de Steeg bij Borgevrou Sijne

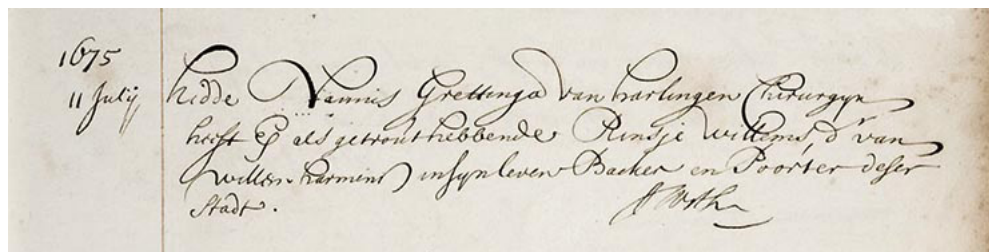
Harlingen 1675

In het lidmatenboek van de Grote Kerk te Harlingen (de Dom van Almenum) staat op 6 februari 1675 Hiddius Greetinga, Mr. Chirurgijn, vermeld vanwege zijn belijdenis, met de attestatie vanuit Amsterdam voor zijn huisvrouw Rensie Willems Nolting, wonend op de hoek van de Kleine Kerkstraat en de Grote Kerkstraat, Harlingen, tegenwoordig Kleine Kerkstraat nummer 16-18. Er kon niet achterhaald worden of dit huis van Hiddo zelf was, familiebezit of dat hij het had gehuurd voor hun verblijf in Harlingen. Rinsje was toen ongeveer een maand zwanger.

Aelte Bonke Bulswrou van de vaderside Taco Kijls van Steenwijk
 Pieter Jansen soldaat onder Cap. Escherich
 Dircckien Bulswrou sijn vrou van Meppel
 Pierre Pieter tamboer
 Christina Breda van Vollenhove
 Magdaleenke Daniels soldaat-vrou onder Cap. Vriessen van Uithoorn
 Rensie Willems Nolting Bulswrou van Hiddius Greetinga van Amsterdam.
 Don den Maay 1675.

Boven: Het hoekhuis Grote Kerkstraat / Kleine Kerkstraat
 Linksboven: Belijdenis Hiddo 6 februari 1675 Harlingen (Alle Friezen)
 Linksonder: Attestatie Rensje Willems Nolting 6 februari 1675 te Harlingen (Alle Friezen).

1675
11 juli Hiddo Nannes Greetinga van Harlingen Chirurgijn
heeft 3 als getrouwt hebbende Rinsje Willems d van
Willems Harmens in syn leven Backer en Poorter deser
Stad.

Amsterdam 1675

Hiddo en Rinsje gingen na gedane zaken terug naar Amsterdam en op 11 juli 1675 schreef Hiddo Nannes Greetinga van Harlingen zich in als Poorter van Amsterdam, met als beroep chirurgijn en getrouwd met Rinsje Willems, dochter van wijlen Willem Harmansz, in leven bakker en Poorter van Amsterdam.

Het Poorterschap was erfelijk voor de kinderen van een Poorter. Een man die van buiten Amsterdam afkomstig was, kon Poorter worden door met de dochter of weduwe van een Poorter te trouwen (behuwd Poorter). Er is echter (nog) geen bewijs gevonden dat Hiddo in Amsterdam een chirurgijnspraktijk had. De boeken van het Chirurgijns-gilde van Amsterdam geven hier geen uitsluitsel over. Wat hij in de tijd dat hij in Amsterdam woonde voor beroep uitoefende is niet bekend.

De doop van hun eerste kind, Johannes, vond plaats in de Nieuwe Kerk in Amsterdam op 17 september 1675. De getuigen waren Geesje Snouck, waarschijnlijk familie van Hiddo's overleden moeder, Geeske Roelofs Snoek, en de zwager van Rinsje, Hendrik Gerits. Zoon Johannes overleed vóór oktober 1677.

Boven: Inschrijving van Hiddo Nannes Greetinga op 11 juli 1675 in het Poortersboek van Amsterdam (SAA)

Rechts: Boven de Nieuwe Kerk met de nog niet gedempte Nieuwezijds Voorburgwal. Onder de Anjelijsgracht, tegenwoordig Westerstraat, tek: Reinier Vinkeles (SAA)

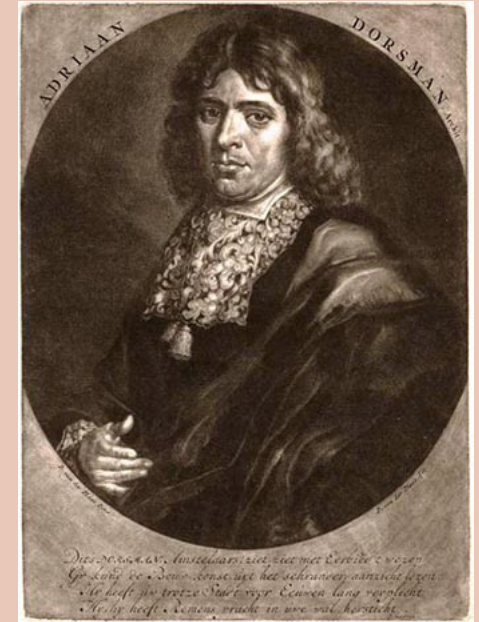
Op 28 oktober 1675 werd Rinsjes zwager Cornelis van Huijsen begraven in de Nieuwezijds Kapel. Zijn vrouw, de zus van Rinsje, Eva Nolting woonde toen nog aan de Binnen Amstel bij de Herengracht en de goudsmederij ging verder onder leiding van de jonge leerling/collega van Cornelis, Jan Saal, 21 jaar, met wie Eva op 8 augustus 1676 in ondertrouw ging. De akte vermeldt dat zij toen beiden aan de Binnen Amstel bij de Houtgracht (het latere Waterlooplein) en de Herengracht woonden. Zij verhuisden vóór september 1677 naar de Anjelijsgracht, waar hun kinderen – Anna in 1677 en Cornelis in 1681 – werden geboren. Bij de dopen van de kinderen was Rinsje Nolting getuige.

Boven: Zeer waarschijnlijk het portret van Hiddo Greeting, door David van der Plas
Rechts: Adriaan Dortsman en Pieter van der Plas, geschilderd door David van der Plas

Architect Adriaan Dortsman had al rond 1670 een vriendschappelijke of zakelijke relatie met de jonge beeldhouwer, etser en schilder Pieter van der Plas en met zijn broer de kunstschilder David van der Plas, die ongeveer in 1670 een olieverfportret van Adriaan Dortsman maakte, het enig bekende portret van hem, dat Pieter rond 1684 in mezzotint zou uitvoeren. Na het overlijden van zijn moeder, de weduwe Sara Stevens in 1681, kocht Pieter van der Plas op 3 oktober 1685 van Frederik Willem van Loon, Commissaris van de stad Amsterdam, een dubbel perceel aan de Prinsengracht en een dito aan de er achtergelegen Utrechtsedwardsstraat, waarop hij respectievelijk drie en twee huizen liet bouwen met een gezamenlijke binnentuin, met hierin een werkplaats voor zijn beeldhouwwerk.

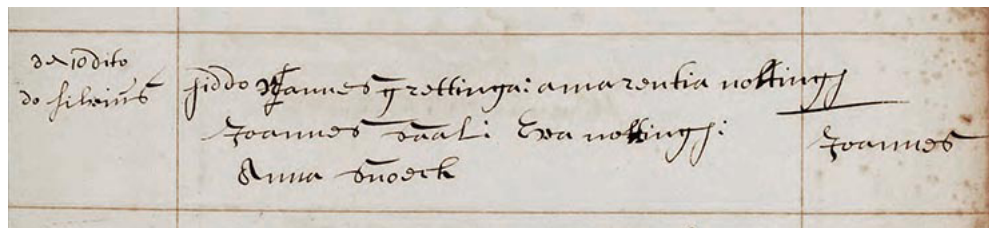
Pieter van der Plas, die ongetrouwd bleef, ging zelf in het middelste huis aan de Prinsengracht (het tegenwoordige nummer 790, dat begin 20^e eeuw witgepleisterd werd) wonen, verhuurde er diverse woonruimten en ook in de twee naast- en achtergelegen huizen aan andere mensen. In elk geval werd, zo blijkt later uit de Confessieboeken, een deel van Prinsengracht 790 vanaf 1694 of eerder onder andere aan Hiddo Greetinga en Amarentia Nolting verhuurd, welke laatste in 1698 vanuit dit huis begraven zou worden. Ook Helena Knoop woonde in dezelfde tijd, tot aan haar huwelijk in 1694 met Gerrit Averses, op een kamer bij Pieter van der Plas, na het overlijden van Helena's moeder Annetje Harmens de Lugt in juni 1693, hoewel zij officieel nog stond ingeschreven op het ouderlijk adres in de Warmoesstraat bij haar stiefvader Marten Mels. Hierdoor kenden Hiddo en Helena elkaar als medebewoners van hetzelfde huis in elk geval al vanaf 1694.

Doop van zoon Jan Greetinga 1677

De doop van het tweede kind van Hiddo en Rinsje, Joannes, later Jan genoemd, vond plaats op 10 oktober 1677 in de Nieuwezijds Kapel, Amsterdam (Jan Greetinga is waarschijnlijk overleden na 1700, niet teruggevonden in de archieven, mogelijk had hij zijn achternaam veranderd na het proces tegen Hiddo). De getuigen bij zijn doop waren Anna Snoeck (familie van Hiddo's moeder?), Rinsjes zus Eva Nolting en haar tweede man Jan Saal.

Rechts: Stadsplattegrond Vollenhove 1698 door Frederick de Wit (RCE)

Onder: Doop van Joannes Greetinga op 10 oktober 1677 in de Nieuwezijds Kapel (SAA).

Vollenhove 1678

Hiddo, Amarentia en hun zoontje Jan verhuisden in het voorjaar van 1678 naar de bijstad van de Hanze, Vollenhove in Overijssel. Hiddo schreef zich hier op 3 juni 1678 in als Burger onder de naam Mr. Hiddo Greetinga, maar er werd niet bij vermeld dat hij chirurgijn zou zijn. De reden waarom zij naar Vollenhove verhuisden en wat Hiddo daar voor beroep uitoefende is niet bekend.

Op 24 december 1678 werden Hiddo Greetinga en zijn vrouw met attestatie aangenomen in de Nederduits Gereformeerde Kerk te Vollenhove (Lidmatenboek Vollenhove).

Op 2 november 1679 werd dochter Gesina Greetinga in de Neder-

duits Gereformeerde Kerk te Vollenhove gedoopt. Haar ouders werden vermeld onder de namen Hiddius Grittinga en Rinsje Willems. Zij woonden toen dus nog steeds in Vollenhove. Getuigen bij de doop werden niet vermeld.

Wat deed Mr. Hiddo Greeting/Hiddius Grittinga in Vollenhove? Er is tot nu toe geen aanwijzing in het Burgerboek (Vollenhoofse Regesten, deel III, pag. 670) of het Lidmatenboek dat Hiddo als chirurgijn in Vollenhove werkte, terwijl bij diverse andere namen in deze boeken wel de vermelding chirurgijn staat. Wanneer en waarom gingen zij terug naar Amsterdam? Tussen november 1679 en de eerste helft van 1682 werden er in zowel Vollenhove als in Amsterdam geen dopen van kinderen van Hiddo en Rinsje vermeld,

mogelijk vanwege een aantal miskramen. Of was Hiddo misschien op reis vanuit het stadje Vollenhove? Pas rond juli 1682 werd Rinsje weer zwanger van Roeloff, die op 1 april 1683 werd gedoopt in de Nieuwe Kerk in Amsterdam, maar vroeg zou overlijden, niet bekend waar en wanneer. Als getuigen bij de doop van Roeloff traden Rinsje's zwager Jan Saal en schoonzuster

Links: Binnen Visserstraat te Amsterdam (SAA)

Rechts: Noorderkerk met Noorderkerkhof (SAA)

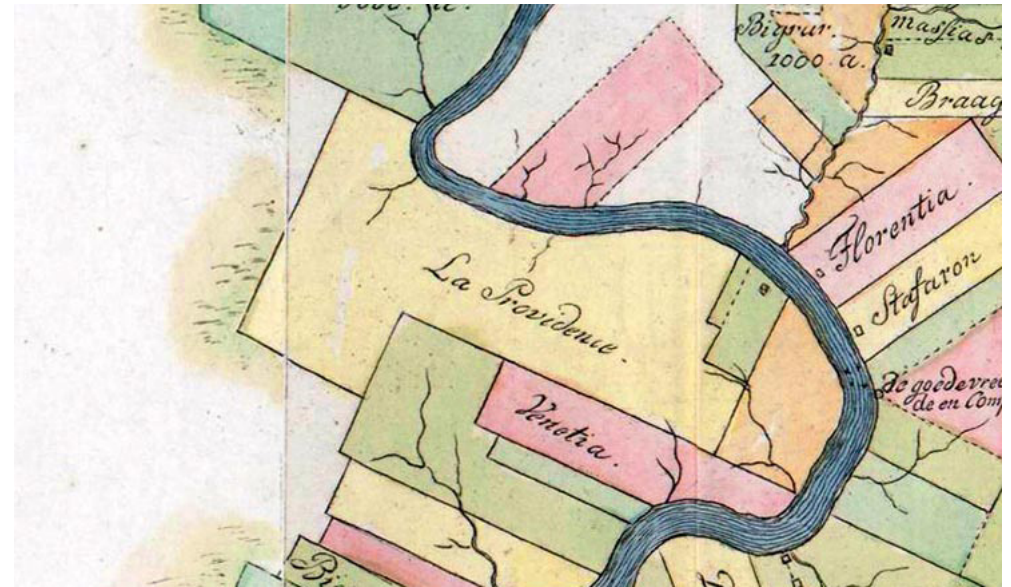
Geertruij de Groot op. Was Rinsje's zus Eva, de vrouw van Jan Saal in september 1682 inmiddels overleden?

Van Hiddo Greeting en Amarentia Nolting werd een volgende dochter, Jesijntje Greeting, gedoopt op 25 oktober 1684 in de Nieuwe Kerk, Amsterdam. Getuigen bij de doop waren zwager Hendrik Gerritse en schoonzus Geertruij de Groot, de weduwe van Rinsjes broer Pieter Nolting. Het meisje werd maar een paar maanden oud en werd begraven op 5 december 1684 op het Noorderkerkhof. Hiddo en Amarentia woonden bij het overlijden van Jesijntje in de Visserstraat, een zijstraat van de Haarlemmerstraat.

Wat er in 1686 gebeurde

In 1686 en 1687 blijkt uit twee notariële akten van notaris Simon van Sevenhoven dat Hiddo Greeting and Amarentia Nolting op reis zijn gegaan naar Suriname.

In januari 1686 vertrokken zij met de veerdienst vanaf de Texelse Kade in Amsterdam om vanuit Texel met het schip 'De Propheet Samuel', dat eigendom was van de Surinaams-Joodse notaris, planter en slavenhandelaar Samuel Cohen Nassy naar Suriname te gaan. Het schip vervoerde onder leiding van Labadist Jasper Danckaerts,

naast diverse leden van de Labadisten uit Wieuwerd en hun Franse geloofsgenoten, ook geld en goederen voor de plantage 'La Providence' (De Voorzienigheid) op 40 uren roeien vanaf Paramaribo. Aan boord waren onder andere ook de adellijke dames Lucia en Maria van Aerssen van Sommelsdijck, de zusters van Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck, de eerste gouverneur van Suriname en eigenaar van de Waltastate in Wieuwerd in Friesland, waar de Labadisten onderdak hadden gevonden, toen hun leider, de Waalse predikant Jean de Labadie was overleden. De twee zusters hadden de plantage 'La Providence' in Suriname opgericht.

Op 10 maart 1686 werd het schip gekaapt door zeerovers bij de 'Soute Eilanden' (De Kaapverdische Eilanden, bij het eiland Brava). De kapers hebben kapitein Abraham Centen Vos en zijn passagiers naakt en berooid overgebracht naar hun oude en wrakkige piratenschip.

Boven: Kaart van de plantage La Providence in Suriname

Links: Texelse Kade te Amsterdam (SAA).

De zeerovers namen hun geld en lading in beslag. Ondanks dat de bemanning en passagiers zeiden arme landverhuizers te zijn, waren de kapers niet te vermurwen, maar ze hebben niemand gedood. De kapers gingen er van door met het gekaapte schip de Propheet Samuel, het geld en de lading en vertrokken met “een koopman” (dit

zou dan Hiddo Greeting moeten zijn geweest!).

Hiddo en Amarentia bleven op het overgenomen schip ‘De Propheet Samuel’ bij de kapers achter, getuige de getranscribeerde tekst van de akten in de Notariële Archieven.

Maria van Aerssen van Sommelsdijck vertelde later aan predikant en labadist Petrus Dittelbach over hun angst bij het zien hoe de zeerovers de hand legden op dat wat door God was gewijd.

Boven: Lucia van Aerssen van Sommelsdijck (RKD)

Rechts: Maria van Aerssen van Sommelsdijck (RKD)

Kapitein Abraham Centen Vos slaagde er in met zijn passagiers het eiland Brava, een van de Kaapverdische eilanden, te bereiken en hun reis naar Paramaribo te vervolgen met een Engels pinasscheepje dat vanuit Boston (UK) was gekomen, genaamd ‘De Verlossing’ en dat ze om-

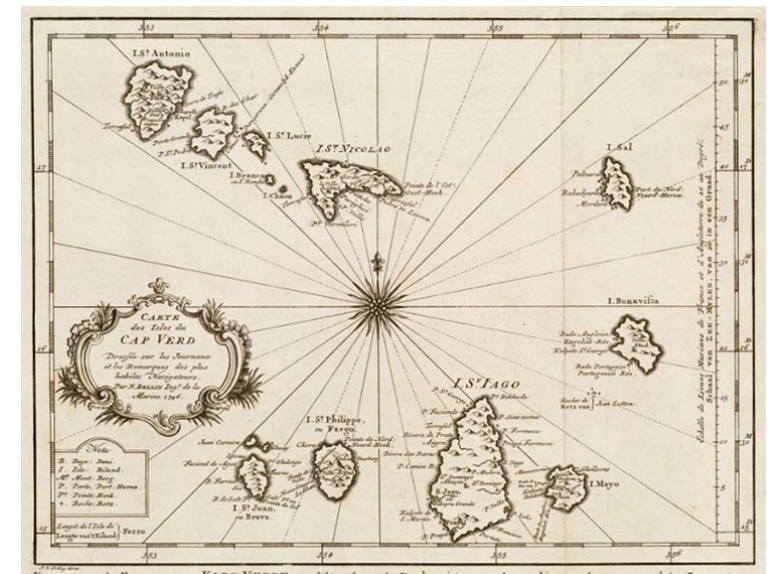
doopten in ‘De Hoop’. Uiteindelijk kwamen dit schip aan in Suriname, waar kapitein Vos door eigenaar van het schip de Propheet Samuel, notaris Samuel Cohen Nassy werd ontslagen. Na een barre tocht op 40 uren varen vanaf Paramaribo, bereikten de Labadisten de plantage La Providence, wat een vervallen nederzetting bleek te zijn zonder voldoende voeding en personeel, want de inheemse Indianen weigerden op de plantage te komen werken. Gedesillusionneerd keerden zij weer terug naar Friesland, waar zij blij waren weer in Wieuwerd te zijn.

(soo nu te samen verklaeren) van te voren en als doen ook geclaagt, als dat hij zijn juwelen ende gout aan den gemelte Ide Grittinga in bewaering gegeven, nog niet wederom had become, waeromme (hij) hem alleen soude roepen, gelijk deselve ook in haer getuijgen presentie heeft gedaen, sonder te verstaan haer discours, egter naderhand sagen ende bevonden, dat den voorschreven Monsante zijn juwelen nog gout van hem Ide Grittinga niet konde magtig werden, vermits in plaets van restitutie denselven Grittinga, den genoemde Monsante had gedreijgt t'leven te benemen, soo wanneer (hij) meerder om restitutie hem aensprack, uijt welke oersake den voorschreven Monsante, zijn leven lieff hebbende, deswegen haer getuijgen heeft geclaegt genootsaekt te sijn te moeten laten van dito Grittinga om de voorschreven agthondert guldens aen juwelen endegout aen te spreken, off te durven manen, verklaren vorders, dat den voorschreven Ide Grittinga van de eerste instantie van 't nemen van haer luijden schip door de zeerovers aff, hem ook altijd bij deselve heeft vervoegt, mede ommegegaen, verkeert, groote familiere conversatie met de rovers gehad ende gehouden, gelijk hem vervolgens vrijwillig onder haer dienst heeft begeben daer gebleven en eijntelick met de selve zeerovers op een van haer schepen ten rooff in zee is gevaren. 't Welk sij presenteren als de reijs sijnde in dier voegen bij gewoond ende sulx wedervaren wesende des nood nader te bevestigen, alles opregt gedaen t'Amsterdam ter presentie van: Adriaan Karreman ende Pieter Jansz. Outhoorn, mijne clercqen als getuijgen.
(ondertekend) Abraham Abendana - Arent Hielkens de Vissere
(Transcriptie Tineke Tjoelker)

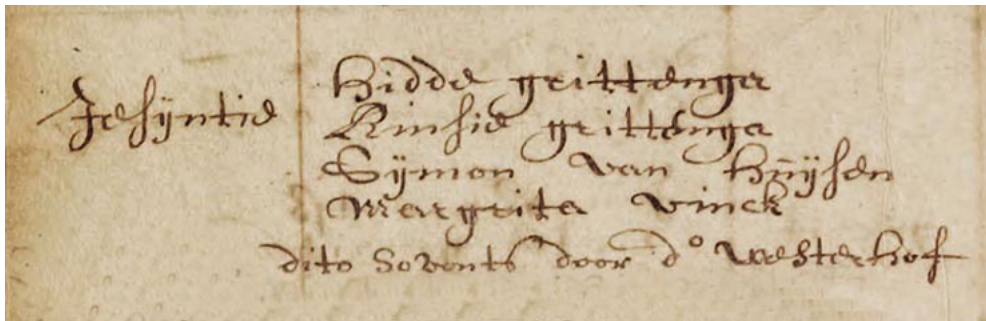

Boven:
Zeerovers zetten
hun gevangenen
aan land, hier een
afbeelding van Al-
gerijnse zeerovers
aan de Barbarijse
kust

Rechts:
De Kaapverdische
Eilanden met links
onderaan op de
kaart het eiland
Brava
(Boston Public
Library)

Hiddo en Amarentia zijn na de kaping met de zeerovers en hun schepen mee terug naar Nederland gegaan, zoals uit de notariële akte blijkt. De buit was binnen en zij hadden immers (gestolen) waar en geld genoeg. Het vermoeden bestaat dat het hele zeeroververhaal dus doorgestoken kaart was! Mogelijk had Hiddo Greetinga al lang van te voren een pact met de zeerovers gesloten om tot de kaping van het schip De Propheet Samuel over te gaan. Hiddo heeft zich ontpopt als een meesterlijk toneelspeler, zowel op deze zeereis als later bij de moorden en het proces dat tot zijn executie zou leiden. Werden Hiddo en Amarentia na de bekendmaking van hun criminele praktijken aan notaris Simon van Sevenhoven vervolgd en berecht? Dit blijft nog een open vraag.

Amsterdam 1686

In april 1686 moet Amarentia weer zwanger zijn geworden, want terug in Nederland werd er eind van dat jaar een dochter geboren, eveneens Jesijntje, later Josina, genoemd. Zij werd gedoopt op 15 december 1686 in de Westerkerk. Zij overleed na 1700, waar en wanneer is niet bekend, want zij wordt genoemd in de 'Brieven aan zijn Kinderen' die Hiddo schreef tijdens zijn proces. Woonden Hiddo en Amarentia nog steeds in de Vissersstraat? Er lijkt in de archieven een pauze te zijn wat betreft vermeldingen van Hiddo's

naam. Tot nu toe zijn er geen officiële bronnen over zijn leven in Amsterdam of elders in die tijd bekend.

Amsterdam 1688

In augustus 1688 werd Amarentia weer zwanger. Het laatste kind van Hiddo en Amarentia, Eva, werd op 15 mei 1689 in de Westerkerk in Amsterdam gedoopt, met als getuigen Jacob Storm (niet bekend wie dit is) en schoonzuster Geertruijt Vertange-de Groot. Eva zou vroeg overlijden, maar wanneer is niet te vinden in de Begraafboeken. Was Hiddo steeds op pad of nam hij deel aan de diverse zeeslagen in die tijd, zodat Amarentia daarna niet meer zwanger werd? Of waren ze inmiddels op elkaar uitgekeken? Van de zeven kinderen, die Hiddo en Amarentia hadden gekregen, waren rond 1700 alleen nog Joannes/Jan, geboren in 1677, en Jesijntje/Josina, geboren in 1686, in leven.

Vanaf ongeveer 1686-1687 was de Engelse admiraal Edward Russell de persoonlijke secretaris en vertrouweling van Stadhouder Willem III in de Nederlanden. Russell reisde regelmatig heen en weer tussen Engeland en Holland. Is het vanaf deze tijd of al eerder dat Hiddo wat in de melk te brokkelen had bij de inname van Engeland in november 1688 door Willem III, wat al voorbereid was door groep The Immortal Seven, met o.a. Edward Russell? Ook de Engelse arts en filosoof John Locke was adviseur van Willem III, woonde in die tijd in Amsterdam en bracht een bezoek aan de Labadisten in Wieuwerd. Trad Hiddo destijds al in

opdracht van Philips van Almonde op als Engels-Nederlandse tolk voor Admiraal Russell? Philips van Almonde was op 5 april 1684 benoemd tot Vice-Admiraal van de Admiraliteit van Amsterdam. Ging Hiddo al mee op zeereizen in die tijd? Waar en hoe heeft hij zo goed Engels geleerd in woord en geschrift, zodat hij kon tolken en ook boeken uit het Engels in het Nederlands kon vertalen?

Boven: Het jacht van stadhouder Willem III en twee oorlogsschepen op het IJ, met op de achtergrond een profiel van de stad Amsterdam (SAA)

Links: Admiraal Edward Russell, ets van Jacobus Houbraken

Hiddo Grettinga ging in 1693 (mogelijk in opdracht van de Admiraliteit van Amsterdam), waarschijnlijk via Portsmouth naar Spanje om als tolk op te treden voor de Engelse admiraal Edward Russell. Russell was vanaf 1686 in Nederland gedetacheerd als vertrouweling en secretaris van stadhouder Willem III en zou waarschijnlijk ook toen al contact kunnen hebben gehad met Hiddo Grettinga, mogelijk via Philips van Almonde. Hiddo noemt zichzelf in een brief de gunsteling van Van Almonde. Hoe dit contact tot stand is gekomen en de eventuele rol die Hiddo hierin speelde is (nog) niet bekend. Admiraal Edward Russell was lid van een groep van politiek figuren, die bekend stond als The Immortal Seven (De Onsterfelijke Zeven) die samen met de protestantse Hollandse stadhouder Willem III voorbereidingen trof aan en officieel opdracht gaf een invasieplan te ontwikkelen om de katholieke Engelse koning Jacobus II van de troon te stoten, wat uitmondde in de Glorious Revolution. Het Nederlandse leger landde op 5 november 1688 in Brixham, Torbay in zuidwest Engeland. De vloot bestond uit zo'n 250 schepen en 60 vissersboten die samen 35.000 man aan boord hadden, waarbij de

Boven: Op 15 november 1688 landt de Prins van Oranje met zijn leger in Torbay-Engeland

Rechts: Willem III en Maria II tijdens hun kroning in 1689

aanhangers van Jacobus II in het niet zonken. De katholieke Koning Jacobus/James II van Engeland, oom en schoonvader van Stadhouder Willem III en de vader van zijn protestantse vrouw Maria II kreeg met zijn vrouw Maria d'Este op 10 juni 1688 een zoon, Jacobus Frans Eduard geheten, die nooit troonopvolger zou worden, omdat Willem III en Maria II in 1689 Jacobus II van de troon zouden stoten. Op 11 april 1689 werden Willem III en Maria II tot koning en koningin van Engeland gekroond in de Westminster Abbey. Al snel nadat de troon door Willem III en zijn vrouw Maria Stuart op 11 april 1689 was overgenomen, verkreeg Edward Russell de eretitel van First

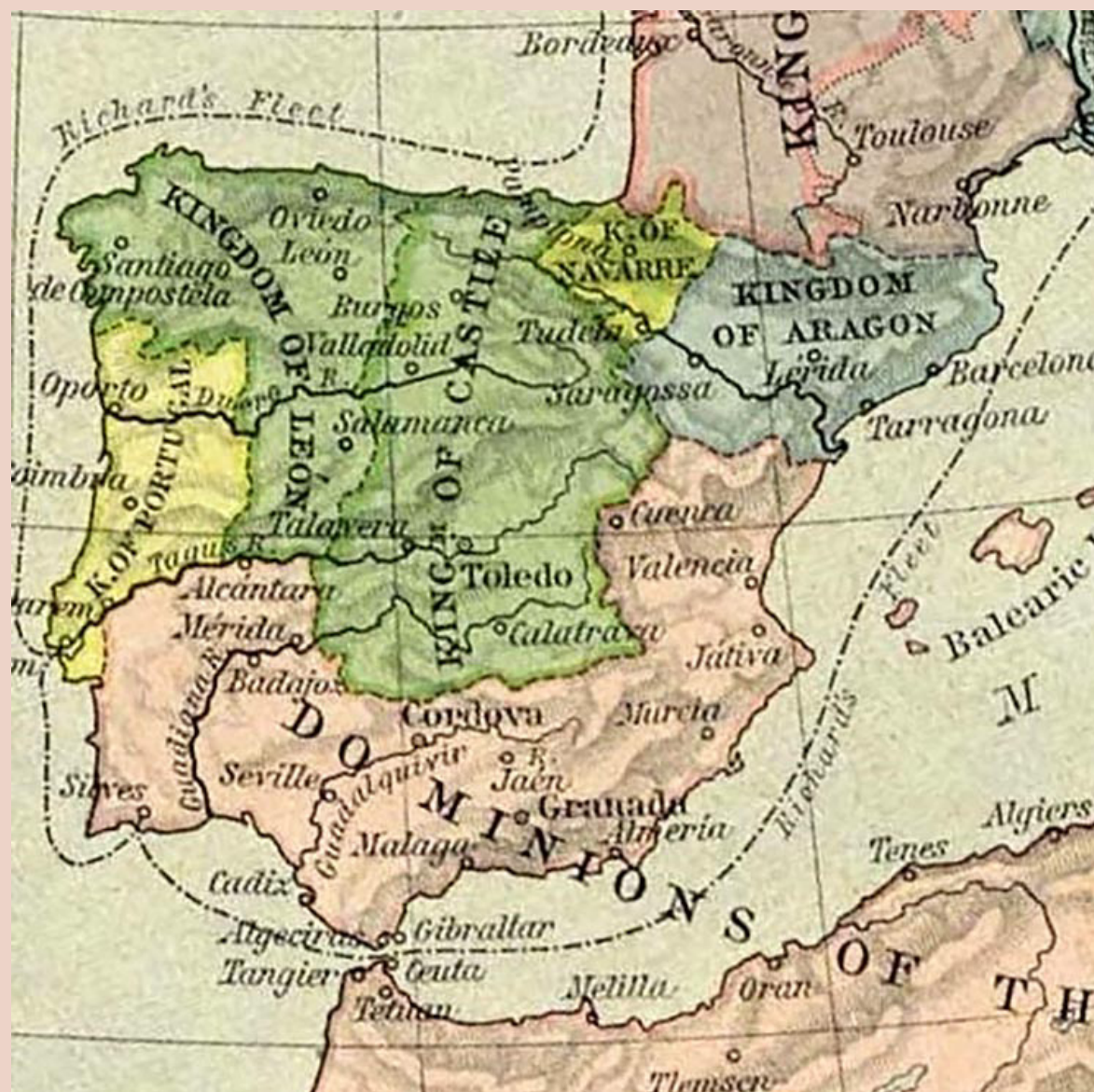
Lord van de Admiraliteit. In die hoedanigheid was hij in 1692 opperbevelhebber bij de Slag bij Barfleur, vertegenwoordigd door Vice-Admiraal Gerard Callenburgh en Luitenant-Admiraal Philips van Almonde. De Franse koning Lodewijk XIV had het plan opgevat om de Engelse koning Jacobus/James weer op de troon terug te laten keren, wat uiteindelijk mislukt is. Had Hiddo Grettinga hieraan ook deelgenomen als tolk van Admiraal Russell? Want zoals verderop uit de brieven die Hiddo in 1694 en 1695 aan de Hollandse gezant in Spanje, Franciscus Schonenberg, vanuit Cádiz en Alicante stuurde zal blijken, moet Hiddo nogal in aanzien hebben gestaan bij zowel Gerard Callenburgh als Philips van Almonde en Edward Russell.

Boven: Oorlogsschip De Britannia van Admiraal Edward Russell, schilderij van Isaac Sailmaker

Links: 21 april 1689 Vuurwerk op de Binnen-Amstel bij de Kloveniersdoelen, ter ere van het bezoek van stadhouder-koning Willem III en Maria Stuart, gezien in de richting van de Kloveniersburgwal. (SAA)

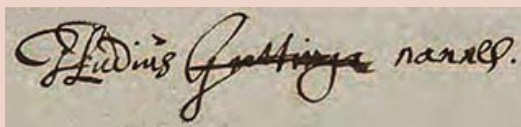
Vanaf begin mei 1694 tot en met november 1695 trad Hiddo Grettinga op als tolk voor Admiraal Edward Russell, die met de Engels-Hollandse zeevloot van 40 Engelse, 23 Hollandse en 10 Spaanse schepen, in de Middellandse Zee de Fransen bij Barcelona heeft verslagen. Admiraal Edward Russell voer op het oorlogsschip 'De Britannia'. De Hollandse vloot werd aangevoerd door Admiraal Gerard Callenburgh met zijn 90 kanonnen bevattende schip 'De Beschermer'. De vloot werd aangezegd te overwinteren in Cádiz, waar het beroemde en beruchte Punch-feest plaatsvond en van waaruit Hiddo, in eerste instantie geïnterneerd op het Engelse oorlogsschip

met 100 kanonnen, de Britannia, zeven Nederlandstalige ('Nederduitse') brieven schreef aan de Nederlandse gezant Francisco van Schonenberg (oorspronkelijk Jacob de Abraham Belmonte van joodse afkomst maar katholiek opgevoed) die in opdracht van Koning Willem III en de Republiek als contactpersoon van de Admiraliteit van Amsterdam in Madrid verbleef. Schonenberg was van 1680/1687 buitengewoon gezant van Willem III in Spanje. Van 1690-1695 en 1700-1702 was hij zaakgelastigde van de Republiek en buitengewoon gezant van Engeland in Spanje.

(Bron: Nationaal Archief, Collectie Schonenberg, inv. 22, nr. toegang 1.02.04)

De brieven begonnen op 25 juli 1694, waarin Hiddo Greetinga de Engelse Admiraal Edward Russell zijn Heer en Meester noemt, voor wie hij tolk was. Ook vertelde hij bij gelegenheid de gunsteling te zijn van Philips van Almonde, luitenant-admiraal bij de Admiraliteit van Amsterdam en bevelhebber van de Nederlandse vloot. Datgene wat hij 'ingeslotene' noemde in zijn brieven, bleken brieven van Admiraal Russell te zijn, maar ook persoonlijke brieven die Hiddo zelf aan zijn 'huijsvrouw' stuurde. Hij vermeldde ook aan Schonenberg bepaalde brieven te hebben ontvangen.

doorgestreept) Nannes te zijn die op 26 oktober 1674 zijn ondertrouwakte tekende. De handtekeningen vertonen dezelfde grafologische kenmerken.

De H. Greetinga, die de hieronder afgedrukte brief signeerde blijkt inderdaad dezelfde Hiddus (Greetinga

Boven: Philips van Almonde, Vice-Admiraal bij de Admiraliteit van Amsterdam, luitenant-admiraal onder vice-admiraal Callenburgh tijdens de campagne op de Middellandse zee

Mijn Heer:

Aen Boort de Britannia
den 25 July 1694

Voor eenige dagen hebbe de vrijmoedigheid genomen, (schoon het geluk niet hebbe van U Exct. te kennen), om met een ingeslotene over Carthagena moeyelijck te vallen, nochmael versoeke U Exct. dese ingeslootene aen den heer Almonde (wiens gunsteling ik mij self deove noemen) syn behoort. adres belieft te verleen.

Mijn heer en meester den Generaal Russel wiens toel ik ben, heeft U Exct. beleefde op den 28 deser savonts ontvangen, en den 29 beantwoort, doch dewijle mij de Franse taal niet soo eijgen is als mijn moederlijke (en mijn heer Russel immers soo weinig Frans als Duyts verstaet, soo versoeke ootmoediglijk (hoewel uijt mijn eijgen motijf, en opdat mijn heer niet genootsaakt is om een ander daer toe te gebruiken) ingevalle U Exct. wederom mogte schrijven, het in Nederduijts mag wesen, en ingevalle U Exct. oordeelt ik de bequaamheijt hebbe om hier eenige dienst te doen, ik sal t altoos als een groot geluk estimeeren, om U Exct. orders te ontfangen, en mij selfs verhuegen bij aldien ik mij selfs magh noemen, Mijn heer: U Exct.

Onderdanigste Dienaar
H. Grettinga

Brief 1

Aen boort de Britannia, den 25 julij 1694

Mijn Heer:

Voor eenige dagen hebbe de vrijmoedigheid genomen (schoon het geluk niet hebbe van U Exct. te kennen), om met een ingeslotene over Carthagena moeyelijk te vallen, nochmael versoeke U Exct. dese ingeslootene aen den heer Almonde (wiens gunsteling ik mij self durve noemen) behoorlijk adres belieft te verleen.

Mijnheer en Meester den Generaal Russel, wiens tolk ik ben, heeft U Exct. beleefde op den 28 deser savonts ontvangen, en den 29 beantwoort, doch dewijle mij de Franse taal niet soo eijgen is als mijn moederlijke (en mijn Heer Russel immers soo weinig Frans als Duyts verstaet), soo versoeke ootmoediglijk (hoewel uijt mijn eijgen motijf en opdat mijn heer niet genootsaakt is om een ander daer toe te gebruiken) ingevalle U Exct. wederom mogte schrijven, het in Nederduijts mag wesen, en ingevalle U Exct. oordeelt ik de bequaamheijt hebbe om hier eenige dienst te doen, ik sal t altoos als een groot geluk estimeeren, om U Exct. orders te ontfangen, en mij selfs verhuegen bij aldien ik mij selfs magh noemen, Mijn heer U Exct.

onderdanigste dienaar
H. Grettinga

Brief 2

Cadix den 30 october 1694

Mijn Heer:

Stuenende op U Exct: gunste t mij waert, soo neeme wederom de vrijmoedigheid om U Exct. met dese ingeslootene moeyelijk te vallen, en in geval iets uijt Hollant voor mij het geluk moge hebben van in U Exct handen te vallen, soo twijfele niet aant adres. Alle momenten bekomen wij hier tijndinge, dat de vijant weer voor Barcelona is, waer uijt besluijten dat wij haer (ingeval stant houden) int cort sullen vinden.

De 2 duplicaten, beneffens die van den 19 van U Exct. sijn mijn Heer en Meester wel geworden. Op gisteren comt hier een Zeeuse caper binnen met een Franse prijs, manqueeerende ellef dagen van Marsijelje. Gaende naar Lissabon, vrij rijk geladen, rapporteert de Franse vloot 5 dagen voor hem van Toulon was vertrokken. Dit al van merite, wensende dat occasie mogte hebben om te toonen hoe seer ik ben,

Die van U Exc ties
Onderdanigste dienaar
H. Grettinga

Brief 3

Cadix den 12 november 1694

Mijn Heer.

Sedert mijne laatste zijn hier wederom drie prijzen door onze Kruijsers opgebracht, met backeljau, suiker, tabacq en andere dingen, soo dat wij op die manier de Franse negotie in de Middellantse Zee genoegsaem ruijneeren. Ik come U Exct. nochmaal met dese ingeslotene moeilijk vallen, alwaer mij veel aengelegen leijt, iets anders van belang voorvallende, sal ik met alle respect toonen, dat ik onophoudelijk ben.

Die van U Exct.
onderderdanigste dienaar
H. Greetinga

Brief 4

Cadix den 18 december 1694

Mijn Heer:

Nochmael neme de vrijmoedigheid om U Exct. met dese weinige regelen moeilijk te vallen en wil ik niet hoopen datse U Exct. sullen incommoderen. Ik ben ten hoogsten bekommert noch geen antwoord op mijner misiven van Alicante te hebben ontvangen, wensende U Exct: mij soo gelukkig believe te maken, om door drie à 4 regelen te communicereen, of U Exct: mij ook eenige brieven uijt Hollant heeft toegesonden, alsmede of mijne laatste drie weken geleden, U Exct: is ter hant gekomen. Die van U Exct: gedateert van den 9 deser is mijn heer op den 14 dec wel geworden en van t selve gevoelen van U Exct: dat de Napelse en Siciliaense scheepen eerder onder water verrot, als boven voltooyt sullen zijn.

Mijn Heer bevint sich tegenwoordig in een vigelante staet en heeft op heden van zijn lanthuijs possessie genomen om dese winter te passeeren.

Ik versoeke ootmoediglijk (ingevalle het U Exct: niet incommodeert) dat alle de brieven (die voortaan en geduijrende de tijd dat wij hier zijn), voor mij uijt Hollant in U Exct: handen mochten vallen aan mij per covert van den heer vice admiraal Callenburg adres mogen hebben, dewijle dito heer aan boort blijft en ik deselve daerdoor eerder sal ontvangen.

Het is mij egt dat niets van merite aen U Exct: can communicereen, anders soude mijne plicht niet vergeeten, maer toonen hoe veel ik ben,

Die van U Exct:
onderd. Dienr.
H. Greetinga

Mijn Heer:

Gedert mijne laeste, sijn hier wederom drie prijzen door onse Kruijsers opgebracht, met Backeljan, Suiker, tabacq en andere dingen, soo dat wij op die manier de Franse negotie, in de middellantse Zee, genoegsaem ruijneeren, ik come u Exct: nochmaal met dese ingeslotene moeilijk vallen, alwaer mij veel aengelegen leijt, iets anders van belang voorvallende, sal ik met alle respect toonen, dat ik onophoudelijk ben.

Die van U Exct:

Cadix den 12 novemb.
1694

Onderdanigste dienaar
H. Greetinga

Boven: Admiraal Edward Russell (schilderij door Thomas Gibson - 1715)

Punch feest

Met Kerst 1694 vond te Cádiz het beroemde en beruchte grootste drinkfestijn ooit plaats, het Punch Feest van Admiraal Edward Russell. Uiteraard zal Hiddo hier ook bij aanwezig zijn geweest, al schrijft hij er niets over in zijn brieven. Hiddo schreef in zijn vierde brief aan Schonenberg op 18 december 1694 te Cádiz:

‘Mijn Heer (Edward Russell) bevindt zich tegenwoordig in een vi-gelante staat en heeft op heden van zijn landhuis posessie genomen om daar de winter te passeren.’

Edward Russell had van de Engelse regering de order gekregen dat de Engelse en Hollandse Marine met de Kerst in de Zuid-Spaanse havenplaats Cádiz moest overwinteren om de Franse vloot te ver-hinderden de Middellandse Zee te verlaten. De Admiraal was hier zo zeer ontstemd over dat hij plannen had zichzelf van het leven te beroven. Het landhuis met de grote tuin was van Don Francesco Velasco y Tovar, de gouverneur van Cádiz, waar Admiraal Russell met Kerst 1694 vervolgens zijn roemruchte ‘Punch-feest’ zou orga-niseren.

In 1694 gaf Edward Russell dus dat feest, waarbij hij de van Delfts-blauwe tegels voorziene fontein van de tuin bij het landhuis waar hij verbleef als punch bowl gebruikte. Een mengsel dat 250 liter brandewijn, 125 liter Malaga-wijn, 1.400 pond suiker, 2.500 citroenen, 20 liter limoensap en 5 pond nootmuskaat bevatte. Overigens ver-tellen verschillende bronnen verschillende aantallen van de ingre-diënten... Scheepsjongens peddelden om de beurt in de fontein rond in een kleine houten kano en vulden de kopjes van de 6000 gasten. Ze moesten regelmatig vervangen worden, omdat ze anders dron-ken werden van de alcohol dampen. Het feest ging een hele week

non-stop door en pauzeerde slechts kort tijdens regenbuien om een zijden luifel over de fontein te plaatsen om te voorkomen dat deze verwaterde. In feite eindigden de festiviteiten pas toen de fontein helemaal leeg was gedronken.

Onder: Het roemruchte Punch-festival van Admiraal Edward Russell, Kerst 1694 in Cádiz, waarvan helaas geen afbeelding was te vinden. Dit schilderij geeft weer hoe stomdronken de deelnemers aan het bacchanaal moeten zijn geweest.

Rechts: Hier staat abusievelijk de datum 25 oktober 1694 maar het was 25 december

An Anecdote of a grand Collation, given by the late Sir Edward Russel, in an Island in the Mediterranean, when he was Commander in Chief in those Seas.

MEMORANDUM. — That on the 25th of October, 1694, a bowl of punch was made at the Right Hon. Edward Russel's house, when he was Captain-General and Commander in Chief of his Majesty's forces in the Mediterranean sea. It was made in a fountain, in a garden, the middle of four walks, all covered over head with lemon and orange trees; and in every walk was a table, the whole length of it, covered with cold collations, &c. In the said fountain were the following ingredients, viz. four hogsheds of brandy, eight hogsheds of water, 25,000 lemons, 20 gallons of lime juice, 1300 weight of fine white Lisbon sugar, five pound of grated nutmegs, 300 toasted biscuits, and last a pipe of dry Mountain Malaga. Over the fountain was a large canopy built to keep off the rain, and there was built on purpose a little boat, wherein was a boy belonging to the fleet, who rowed round the fountain, and filled the cups to the company; and in all probability more than 6000 men drank thereof.

In de brief van 21 februari 1695 meldt Hiddo dat het weer beter wordt.

Brief 5

Cadix den 21 februari 1695

Mijn Heer,

Op voorleden donderdag is het convooij van Hollant 21 dagen voorleden van Portsmouth onder de Capt. Tol en Draeke, behouden alhier gearriveert en vertrokken dienselven morgen van hier onder t geleijde van de Engelse oorlog scheepen, diverse Hollandse en Engelse coopvaerders naer Patria.

Tot noch toe is niet van belang gepasseert als dat zedert weinig dagen 2 a drie prijsjes van Marsilie door onse Engelse Kruijzers sijn opgebracht. Den Generaal, mijn meester, ingevall het goede weer (waer van nu eenige dagen een klein begin hebben gehadt) continueert, is van meening om sich landwaerts in te diverteeren. De laetste, die U Exct. heeft belieft, om mij uijt Hollant onder covert van den Heer

Vice Admr. Callenburg te laten toe coomen, is mij wel geworden en versoeke het U Exct. niet mag verveelen, om deses ingeslootene addres te geven, wensende occasie moghte hebben, om alle U Exct. beleeftheden, (indien niet naer merite ten minste naer mijn uijterste vermogen) te mogen beantwoorden, connende sich U Exct. versekeren, ingeval eenige capacijteijt moghte hebben, dat ik altoos met groot respect sal blijven.

Die van U Exct.
Onderdanigste dienaar
H. Grettinga
Aen Sijn Exct. Schonenberg

Links: Cádiz, een panorama uit de 18e eeuw

Onder: Baai van Cádiz, kaart uit de grote Blaeu atlas 1664

25 april lezen we dat er ‘bomschepen met 3000 man landmilitie en diverse volontairen voor Marseille liggen.’

Brief 6

Hoogh Edle Heer

Op de 22 deser maent sijn hier den Transpoort Scheepen onder t geleijden van 12 scheepen van oorlog (welke haer tot boven Caep Vincent hebben gebracht) uijt Engelant, beneffens de bomb scheepen, behouden gearriveert. Op dito scheepen bevinden sich van gelijken 3000 man lant militie en diverse volontairen, allemaal schoone manschap. De Hollantse manqueeren tot noch, er wert seer naer deselve verlangt. De geheele vloot leijt tegenwoordig met het voor mars zeijl los, soo dat naer alle apparentie eerst daegs sullen vertrekken. En dewijle het U Exct. belijft heeft om alle mijne gaende en comende adres te verleenen, soo versoeke ootmoediglijk dese ingeslotene noch s mael het selfe favuer mag genieten, met verzoek, U Exct. gelieve wederom alle mijne uijt Hollant comende onder covert van den Generaal mijn meester adres tegeven, en can sich U Exct. versekeren (bij aldien so gelukkig mag sijn) dat ik altoos sal trachten om te toonen hoe seer ik ben,

Hoogh Edle Heer
Die van U Exct.
Onderdanigste dienaar
H. Grettinga
Cadix den 25 april 1695

De laatste brief dateert van 19 mei en waren de schepen vertrokken uit Cádiz en gearriveerd voor de kust van Alicante (links). Hiddo schrijft er op te vertrouwen dat zijn brief ‘in handen mijner huisvrouw’ is gekomen.

Brief 7

Hoogh Edle Heer,

Mijn laatste was aan U Exct. van Cadix van waer wij den 9 deser met de gecombineerde Vloot en Bomb Scheepen sijn vertrokken en gisteren voor Alicante gearriveert.

Tot Cadix sijn per order van den Hr. V. Adm. Callenburg, de Capt. Grave van Benthem, Paradijs en Boom met haer onderhebbende scheepen gebleven om met het te verwachte Hollantse convooij te volgen.

Gisteren passeerde hier een Zeeu gaende naer Cadix en Zeelant in twalef daghen van Genua, rapporterende dat twee Zeeuse capers in de Levant drie extraordinarij rijk geladen Franse coopvaarders hadden veroverd en tot Palermo opgebracht.

Heden arriveert hier in de baij de Bolten Galeij van Scandroena (Scanderoon, tegenwoordig de stad Iskenderun in Turkije, AH) en een maent voorleden van Messina, beneffens een Zeeu vertrokken rapporterende dat de rest van de vloot in de voornoemde haven behouden was gearriveert en aldaer sijn Exct. verdere orders sou afwachten.

Uijt crachte van U Exct. mijwaerts, soo versoeke adres voor dese ingeslotene per Hollant en Engelant, niet twijfelende of die mijner hujsvrouw in U Exct. handen vallende, sullen het selve favuer onder covert van den Generaal mijn meester erlangen.

En dewijle niet twijfelen of wij sullen de vijant nu wat nader coomen als voorleden soomer, soo verlange seer om occasie te moghen hebben van U Exct. iets nieuws van merite (rakende de gemeene saak) te mogen communiceren t welk ik hoop eerlang te sullen geschieden, connende sich U Exct. versekeren, dat ik altoos met alle promptheijt en respect sal toonen hoe seer ik ben.

Hoogh Edle Heer
Die van U Exct.
Onderdanigste dienaar
H. Grettinga
Alicante den 19 maj 1695
Sijn Exel. de Hr. Franc. Schonenberg

(Transcriptie van het goed leesbare handschrift van Hiddo Grettinga door Anneke Huijser. Bron: Nationaal Archief)

Amsterdam 1694

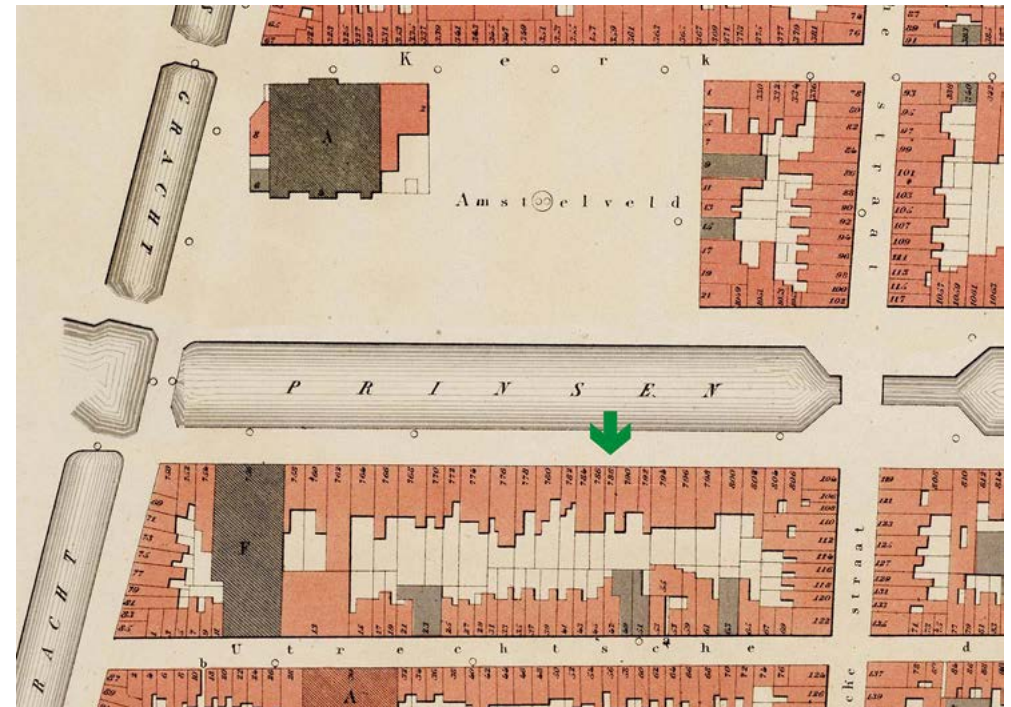
Vóór en in de tijd dat Edward Russell zijn Punchfeest gaf met Kerst 1694, assisteerde moeje (tante) Rinsje Nolting de zoon van wijlen haar zus Eva Nolting en zwager Cornelis van Huijsen, Harmanus van Huijsen, diamantsnijder in de Oude Nieuwstraat, op 3 december 1694 bij zijn ondertrouw met Eva Sleesmans, wonend in de Amstelkerkstraat. Amarentia Greetinga [sic] was op 26 december 1694 in de Amstelkerk, tegenover het huis op de Prinsengracht, getuige bij de doop van Cornelis, de zoon van Harmanus van Huijsen en Eva Sleesmans.

Boven: Amstelkerk, het uitzicht vanuit het huis Prinsengracht 790 / SAA

Rechts: Kaart van de Prinsengracht met duidelijke nummering van de huizen 788, 790 en 792 (groene pijl) / SAA

Hiddo Greetinga moet eind 1695 of begin 1696 via Portsmouth weer in Amsterdam teruggekomen zijn. In november 1695 kwamen Gerard Callenburgh en Admiraal Russell, met bijna dertig schepen, zowel Nederlandse als Engelse, en een menigte koopvaarders terug in Engeland, waar Edward Russell een koele ontvangst van Koning Willem III wachtte.

Pas uit de overlijdensakte van zijn echtgenote Amarentia Nolting, eind 1698, bleek dat Hiddo en Amarentia in het huis van Pieter van der Plas op de Prinsengracht (tegenwoordig nummer 790) tegenover de Amstelkerk woonden, tussen de Reguliersgracht en de Utrechtsestraat. Wanneer zij er precies zijn gaan wonen is niet bekend, maar gezien het feit dat Helena Knoop tijdens haar proces vertelde dat zij in 1694 in het huis van Pieter van der Plas een kamer

had, waar de Greeting's toen ook al woonden, woonden zij er dus in elk geval vanaf 1693-1694. Het huis is in 1690 gebouwd. Mogelijk woonden zij daar dus al vanaf het begin.

Van de kinderen van Hiddo en Amarentia waren rond die tijd alleen nog Jan van 18 en Josina van 9 in leven. Wanneer de andere kinderen zijn overleden is van een aantal niet bekend. In de Confessieboeken van het proces staat dat Hiddo Greeting en Amarentia Nolting in hetzelfde huis woonden als hun huisbaas Pieter van der Plas.

Pieter van der Plas was beeldhouwer, etser en tekenaar. Hij is de broer van kunstschilder David van der Plas en van Jannetje van

Boven: Prinsengracht 776 - 794, op nummer 788, 790 en 792 de huizen van Pieter van der Plas

Rechts: Kerkstraat bij de Amstel met Magere Brug in de achtergrond / SAA

Boven: Warmoesstraat / SAA

der Plas, de weduwe van kunstschilder en tekenaar Govert van der Leeuw. Bij Pieter van der Plas in huis of in een van zijn andere twee naastgelegen huizen op de Prinsengracht woonde ook Constantia Victori, de weduwe van Jan Ernst van Bassen, met wie zij vóór zijn begrafenis op 27 januari 1697 op de Herengracht 200 of 204 woonde. Constantia, die ook een rol speelde in het proces Greetinga-Knoop, woonde er samen haar kinderen: Aleta, 19 jaar; Joanna, 16 jaar; Constantia Catrina 10 jaar en Jeronimus van 9 jaar.

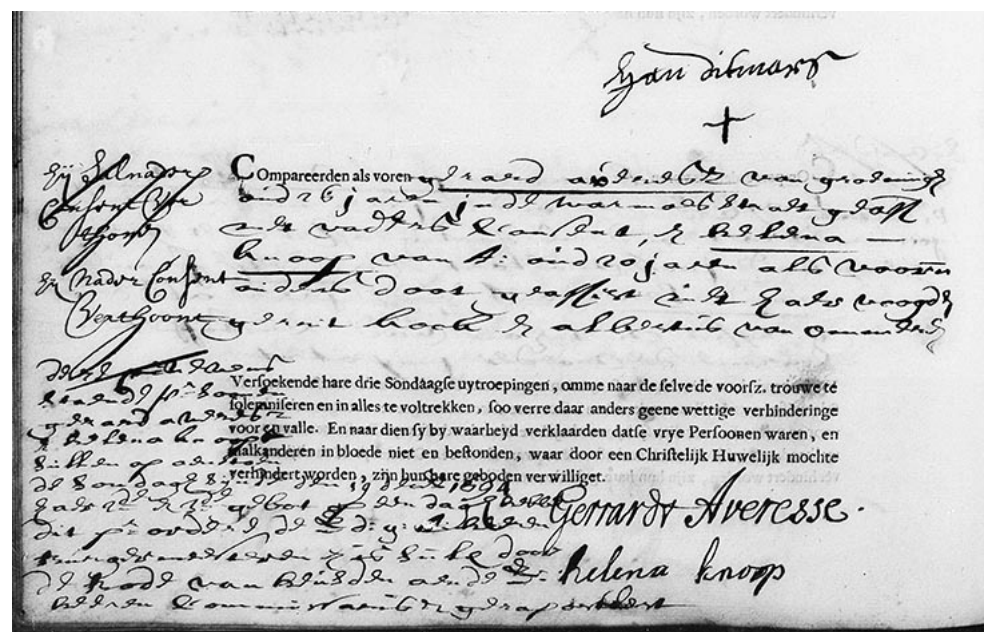
In 1696 was in de Kerkstraat tussen de Utrechtsestraat en de Binnen Amstel het gezin van Gerrit Averages (Gerrardt Averagesse) en Helena Knoop vanuit de Leidsestraat komen wonen. In hun ondertrouwakte staat dat zij beiden in de Warmoesstraat woonden, hoewel Helena al een poos voor die tijd in het huis van Pieter van der Plas een kamer had, zoals blijkt uit de Confessieboeken. Het vermoeden bestaat dat Helena vóór haar ondertrouw op 19 december 1694 als dienstbode bij Hiddo Greetinga in de Visserstraat of bij hem of Pieter van der Plas op de Prinsengracht werkte of gewoon een kamer huurde en mogelijk ergens vlakbij werkte. Helena werd gedoopt op 16 december 1674 en haar ouders, Jan Knoop, kleermaker in de Warmoesstraat en Annetje Harmansz de Lugt, die al overleden waren bij haar huwelijk, woonden in de Warmoesstraat. Zij had veel contact met haar broer Gerrit Knoop, die op 26 maart 1694 in ondertrouw ging met Geertruijt Rijckmans, (dochter van de zwaardveger Rijckman Rijckmans van het huis 'de Mortier' in de Warmoesstraat op de hoek van de Heintje Hoekssteeg, die in het proces ter sprake komt).

Aangezien de ouders van Gerrit, Helena en Hendrina Knoop bij hun respectievelijke ondertrouwen al overleden waren, werden zij geassisteerd door hun voogden, Gerrit Kock en J. van Ommeren. Hun moeder Annetje Harmensz de Lugt ging op 31 juli 1688 als we-

duwe van Jan Knoop in ondertrouw met Marten Mels. Hun vader, Jan Knoop, Mr. Kleermaker, woonachtig in 't Wapen van Deventer in de Warmoesstraat, was overleden tussen 18 juli 1682, de datum waarop hij samen met zijn vrouw, (die op dat moment 'in de kraam lag', van hun zojuist overleden kind dat op diezelfde dag begraven was op het St. Anthoniskerkhof), hun testament ten behoeve van hun drie kinderen Gerrit, Helena en Hendrina Knoop bij notaris Jacob de Winter liet passeren en juli 1688 (arch. 5075, inv. 2378, akte 359263). Op 11 juni 1693 werd Annetje Harmensz uit de Warmoesstraat begraven in de Oude Kerk.

Nadat haar beide ouders overleden waren, bleef Helena Knoop niet bij haar stiefvader Marten Mels en zijn nieuwe vrouw Margrita Broegh in de Warmoesstraat wonen, maar betrok zij in de loop van 1693-1694 op haar negentiende of twintigste een kamer bij Pieter van der Plas in huis op de Prinsengracht. Hoe zij Pieter kende, hoe zij in zijn huis terecht kwam en wat haar rol daar in huis was is niet bekend. Wel vertelde zij tijdens haar proces dat zij Hiddo Greetinga en Amarentia Nolting goed kende omdat zij al langer in hetzelfde huis woonden. Helena's broer Gerrit Knoop was kruidenier en woonde met zijn gezin in de Kerkstraat, tussen de Leidsestraat en de Nieuwe Spiegelstraat. Helena had ook regelmatig contact met haar zus Hendrina Knoop, die voor haar huwelijk in de Amstelkerkstraat (= Kerkstraat tussen Amstel en Amstelveld), waarschijnlijk inwonend bij zus Helena Knoop) woonde en op 28 februari 1698 in ondertrouw ging met Gerrit de Ruijter, destijds wonende in de Warmoesstraat.

Na hun huwelijk (het 2e en 3e gebod tegelijk op 19 december 1694) woonden Gerrit Averages en Helena Knoop in de Leidsestraat, zo blijkt uit hun testament van 14 maart 1695, opgemaakt door notaris Simon van Sevenhoven. (Notariële Archieven, Amsterdam). Tus-

sen maart 1695 en juli 1697 zijn Gerrit en Helena verhuisd naar de Kerkstraat, tussen de Amstel en de Utrechtsestraat.

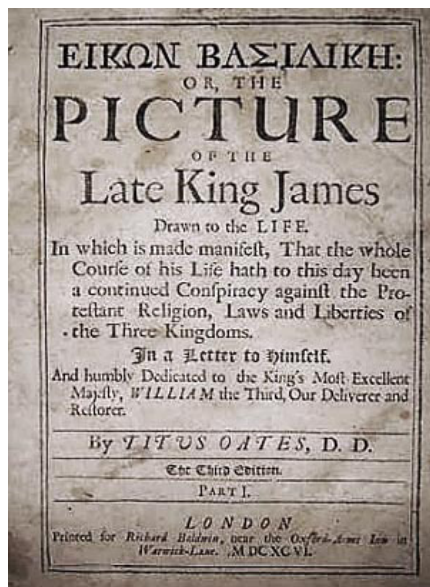
Gerrit Averages moet Gerhardus Henricus Averages geweest zijn, geboren in Appingedam en op 27 oktober 1669 gedoopt in de Nieuwe Kerk te Groningen (bron: Alle Groningers), als oudste zoon van rechter Gerhardus Averages en Anna Maria Welt. Gerrit Averages was schrijver op het schip van kapitein Cornelis Beekman. Gerrit en Helena kregen twee kinderen: Gerardus, die op 18 september 1695 in de Westerkerk werd gedoopt, vernoemd naar de vader van Gerrit Averages, getuigen Margrieta Brouck, Marten Mels (de stiefouders

Boven: Ondertrouw van Gerrardt Averages, 26 jaar, van Groningen, en Helena Knoop, 20 jaar, van Amsterdam, op 19 december 1694 te Amsterdam. Volgens deze akte woonden beiden officieel in de Warmoesstraat, hoewel Helena op dat moment een kamer bij Pieter van der Plas op de Prinsengracht betrokken had (Familysearch.org).

van Helena) en Helena's broer Gerrit Knoop. Zij woonden toen waarschijnlijk nog in de Leidsestraat en het kind zou jong overlijden, wat niet terug te vinden is in het Stadsarchief. Op 21 juli 1697 werd hun zoon Cornelis gedoopt in de Amstelkerk, zij woonden klaarblijkelijk toen al in de Kerkstraat bij de Binnen Amstel. De getuigen waren Cornelis Beekman en Helena's zuster Hendrina Knoop.

Een zus van Gerrit Averages woonde bij Gerrit en Helena in huis. Wie was deze zus? Geertruit Averages, geboren 1672 (mogelijk begraven op 13 januari 1723, wonend in de Koestraat bij de Nieuwmarkt, Amsterdam), Margaretha Josina Averages 1679, Anna Averages 1682 of Bauwina Maria Averages 1689? Niet in Amsterdam te vinden, mogelijk wel in Den Haag omdat deze zus later hier naar toe meeverhuisde, samen met Hiddo Grettinga, Helena Knoop en haar dienstmeid Margriet Jans.

Amsterdam 1696

Bij Daniel van den Dalen, boekverkoper op 't Rokin, bezijden de Beurs verscheen in 1696 het door Hiddo Grettinga uit het Engels vertaalde boekwerkje:

Het Hof van St. Germain in syn binnenste, beginnende van 't jaar 1690 tot 1695. Zynde een pertinent Relas van 't onthaal dat de Protestanten aldaar in die tijd hebben genooten. Opgedragen aan de Malcontente Protestanten van Engeland. Uyt het Engels vertaald door H.G.

Amsterdam 1697

Bij Daniel van den Dalen en Andries van Damme, boekverkopers bij de Beurs te Amsterdam werd in 1697 de vertaling uitgegeven van Hiddo Grettinga uit het Engels van het boek van Titus Oates. In een advertentie werd dit boek met de volgende tekst aangeprezen.

Eikon Basilike (letterlijk: Het portret van de Koning), Het koninklyk tafereel, ofte de gewezene Koning Jacobus, naar 't leven afgemaalt. Waar in verthoont word, dat de gehele omtrek en cours van zijn leven, tot dezen dag, niets anders geweest is als een gedurige conspiratie tegens de gereformeerde Religie, wetten ende vryheden van de drie Koninkrijken. Onderdanig opgedragen aan zijn voortreffelyke Majesteit William de III, onzen verlosser en Hersteller, in 't Engels beschreven door Titus Oates, en in 't Nederduitsch overgezet door H. G. in 8. Drie delen, t'Amsterdam by Daniel van den Dalen en Andries van Damme.

(Titus Oates was een notoire meinedige Engelse ex-priester en bedenker van het zogenaamde "Popish plot", dat er op gericht zou zijn Karel II van het leven te beroven).

Waarschijnlijk heeft Hiddo dit boek vertaald tijdens zijn reis naar de Middellandse Zee in 1694-1695 of weer thuis in het jaar 1696.

Amsterdam 1697

Rond oktober-november 1697 vertrok Gerrit Averages voor 1½ jaar op een zeereis. Hij nam afscheid van zijn vrouw Helena Knoop en alle bekenden in zijn omgeving.

Amsterdam 1698

Februari 1698

Op 19 februari 1698 werd dochter Eva van Harmanus van Huijsen

(zoon van Cornelis van Huijsen en Eva Nolting, de zus van Amarentia) en Eva Slesmans gedoopt in de Nieuwezijds Kapel. De getuigen waren Hiddo Greetinga en Amarentia Nolting

Inmiddels waren Hiddo en Helena Knoop een buitenechtelijke relatie aangegaan. Een heleboel vrouwen van zeelieden die op reis waren hielden er een minnaar op na, dus dat was in die tijd op zich niet ongebruikelijk. Het is niet bekend wie het initiatief voor deze relatie had genomen, maar het zou niet verwonderlijk zijn als dit de destijds 44-jarige Hiddo was geweest, die de 24-jarige Helena verleidde. Was hij op Amarentia uitgekeken of omgekeerd? Scheiden was in die tijd uit den boze. Men bleef met elkaar getrouwd tot de dood. Overigens was overspel in de 17^e eeuw wel een grond om te scheiden, maar veel vrouwen zagen dat oogluikend toe en kozen er voor om bij hun man te blijven, omdat ze anders geen middelen van bestaan hadden.

In april 1698 was Helena Knoop zwanger geworden van Hiddo Greetinga. In de zomer van 1698 overlegden Hiddo en Helena samen wat ze zouden doen nu Helena steeds dikker werd en hoe dat moest met hun beider echtgenoten. Gerrit Averages, die nog op zee was, en Amarentia Nolting, die wat achterdochtig werd omdat Hiddo zo vaak weg was en kennelijk in zijn eentje bij Helena op bezoek ging. Gerrit was geen gevaar, want hij zou pas in april 1699 terugkomen van zijn zeereis van 1½ jaar.

December 1698

Op de avond van 5 december 1698 (Sinterklaas!!) kwamen Pieter van der Plas, de weduwe van Jan Ernst van Bassen, Constantia Victoria en haar halfzusje, de weduwe van Hendrik Momber, Maria de Cock, van de Binnen Amstel (het tweede huis vanaf de Herengracht) tussen Heren- en Keizersgracht, Hiddo Greetinga en Amarentia Nolting samen ten huize van Helena Knoop in de Kerkstraat.

Links: Het Sint Nicolaasfeest door Jan Steen ±1665 / Rijksmuseum

Er waren natuurlijk ook diverse kinderen bij: Cornelisje Averes, Jossina Greetinga en een aantal kinderen van Constantia Victori en Maria de Cock. Gerrit Averes was op dat moment nog op zee. Helena was toen al bijna zeven maanden zwanger van Hiddo, maar

Boven: Cavaliers en hun dames door Jacob Ochtervelt ±1675; dit schilderij is wel heel toepasselijk voor de gebeurtenis op 5 december 1698

Rechts: Doktersbezoek, schilderij door David van der Plas

kon de zwangerschap goed verbergen in wijde kleren en verklaarde haar dikke buik door veel te eten. Vanwege hun buitenechtelijke relatie en de daaropvolgende zwangerschap hadden zij het plan beraamd om hun respectievelijke echtgenoten om zeep te helpen. Amarentia kreeg na afloop van het etentje een glas Spaanse Lucena wijn met ratengif te drinken, klaargemaakt door Helena en ze werd daar zo misselijk van, dat zij had overgeven in de keuken en ze was er

duidelijk ziek van. Samen met haar huisgenoten Pieter van der Plas en de anderen, ging Amarentia na het feest ziek en zwak naar het huis op de Prinsengracht, waar Hiddo al in bed lag. Ze kroop naast Hiddo in bed en klaagde dat ze enorm benauwd was en buikpijn had. Er werd voor haar een dokter gehaald, Dr. Jacobus Roman de Jonge, die vlakbij op de Prinsengracht woonde. Dokter Roman constateerde bij Amarentia misselijkheid en hevige pijn, krampen en spasmen in haar onderbuik, die hij in eerste instantie aan koliek toeschreef. Hij heeft een ordonnantie uitgeschreven, die door apotheker Steenholen is gereedgemaakt. Het was een kruidenpreparaat, zoals nervine en later aradine, een soort antibioticum, maar haar toestand verslechterde snel. Later werd ook nog de Joodse dokter

*Boven: Doctor en filosoof Jacobus Roman (1670-1713), gravure door Pieter Schenk
Rechts: Nieuwezijds Kapel waar Amarentia werd begraven / SAA*

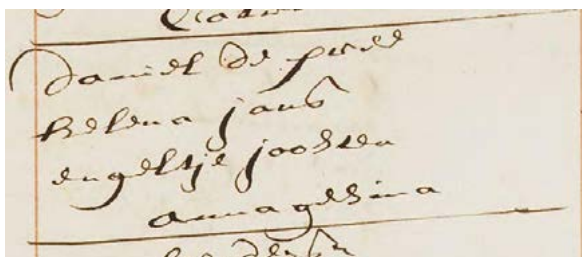
Isaak Rocamore, wonend in de Sint Antoniesbreestraat, erbij gehaald. Het heeft niet mogen baten. Na veertien dagen ernstig ziek te zijn geweest overleed Amarentia. Ze werd op 19 december 1698 begraven in de Nieuwezijds Kapel. Hiddo bleef in het huis aan de Prinsengracht wonen.

Februari 1699

Helena Knoop beviel in februari 1699 ten huize van vroedvrouw Engeltje Joosten in de Utrechtsestraat van het buitenechtelijke kind

van Hiddo Greetinga. Op de ochtend waarop de bevalling begon regende het. Hiddo had de vroedvrouw al op de hoogte gesteld dat er een vrouw zou

Handwritten Dutch text from a baptismal record: *Daniel de pree
Helena Jans
engeltje Joosten
Anna Gesina*

komen met 'de arbeid op de hals'. Helena sloeg een regenkleed om en ze gingen te voet naar het huis van vroedvrouw Engeltje Joosten in de Utrechtsestraat. Daar beviel zij al spoedig van een 'jongedochter'. 's Avonds haalde Hiddo Helena met een toeslede (een sleepkoetsje zonder wielen, door een paard getrokken) weer op en bracht haar naar haar huis in de Kerkstraat, waar zij deed alsof er niets gebeurd was. Hoe ze dat klaarspeelde is echt een wonder, want de zuster van Gerrit Averages en de dienstmeid woonden ook bij haar in huis. Kennelijk was Helena een voortreffelijk toneelspeelster... Gerrit zou echter in april thuiskomen van zijn zeereis, dus werd afgesproken

dat het kind bij vroedvrouw Engeltje Joosten in de kost zou komen. Aangezien Engeltje zelf ook een kind van ongeveer tien maanden had, Fijtje, was zij na-

tuurlijk een uitstekende min en Hiddo kwam met haar overeen dat zij de kleine Anna Gesina tegen betaling van 40 gulden als kostkind zou verzorgen. Hiddo voorzag haar van het nodige geld en kleertjes.

Dochter Anna Gesina werd gedoopt op 24 februari 1699 in de Nieuwe Kerk, vernoemd naar haar beide grootmoeders, Annetje Harmens en Geesje Roelofs Snoek.

Engeltje Joosten was getuige bij de doop van Anna Gesina (links), waarvoor ze geld van Hiddo had gekregen en waarbij het kind

werd beschouwd te zijn van de fictieve vader Daniel de Pree en de moeder Helena Jans (dit is dus in feite Helena Jans Knoop).

Inmiddels was Gerrit Averages half april thuisgekomen van zijn zeereis. Hoe moest het nu met het buitenechtelijke kind? Zij verbleef nog steeds ten huize van Engeltje Joosten. Door de moord op Gerrit, die Hiddo vlak daarna had gepleegd, loste dit probleem in elk

Boven: Doop van Anna Gesina op 24 februari 1699 in de Nieuwe Kerk / SAA
Rechts: Herberg 'Het wapen van Amsterdam' Prinsengracht 983-985 / SAA
Links: Toeslede / SAA

geval op. Maar Anna Gesina overleed rond augustus 1699 en Hiddo maakte met Engeltje een afspraak om de financiën af te ronden in de herberg het Wapen van Amsterdam op de Prinsengracht (nu nummer 983-985) tussen de Vijzelstraat en de Reguliersgracht, gerund door herbergier Hendrik Nederman en zijn vrouw Margrita Staal. Wat een drama's gebeurde er in het leven van de twee gelieven Hiddo en Helena. Drama's die zij voor de buitenwereld allemaal geheim hielden. Wat een stress en spanning zal dit hebben opgeleverd. Uiteindelijk ontvluchtten zij Amsterdam en verhuisden eind 1699 naar Den Haag om daar een nieuw bestaan op te bouwen.

April 1699

Half april 1699 was Gerrit Averages dus van zijn zeereis thuis gekomen. Op 17 april 1699 vermoorde Hiddo Greeting de echtgenoot van Helena Knoop, wonende in de Kerkstraat bij de Binnen Amstel, na een gevecht bij het Besjeshuis, (Het Oude Mannen- en Vrouwenhuis, het tegenwoordige H'ART Museum), op een veld aan de Amstel, waarna Gerrit in het water van de Amstel terecht kwam. Op 18 april werd zijn lijk uit de Amstel gevist en naar zijn huis in de Kerkstraat overgebracht. Hij werd onderzocht door stadslijkschouwer Dokter Frederik Ruijsch. Hiddo was hier om duistere redenen bij aanwezig, maakte allerlei opmerkingen en stak zijn hand in de snee van de keel van Gerrit.

Gerrit Averages werd op 22 april 1699 in de Nieuwezijds Kapel begraven. Hiddo was ook bij de begrafenis aanwezig en assisteerde hierbij door het helpen meedragen van de kist.

De moord van dag tot dag, van uur tot uur

10 of 12 april 1699: Gerrit Averages kwam thuis van zijn 1½ jarige zeereis van het schip waarop hij als scheepsschrijver werkte.

13 april 1699

Hiddo kwam bij Helena langs, die op de binnenplaats vis aan het schoonmaken was. Hij zei tegen haar dat hij een

zeer grote genegenheid voor haar had, waarop Helena antwoordde hetzelfde te voelen. Maar hij zei ook dat of Gerrit Averages van kant moest worden gemaakt of dat hij zichzelf van kant zou maken, want dit kon zo niet voortduren. Toen heeft hij voortvarend gezegd te wensen dat Gerrit al bij Onze Lieve Heer was en Helena antwoordde dat ze dit ook graag wilde. Nadat Hiddo nog een paar keer gedreigd had zichzelf van kant te maken, zei Helena, 'O God, doe je zin!'. Hiddo zei toen, als je man de deur uitgaat vraag dan niet waar hij naar toe gaat of waar hij is geweest en ga niet met hem mee als Gerrit naar zijn zuster (wie?) gaat. Ik ga intussen hier en daar wat bezoeken afleggen bij diverse kooplieden en vraag Gerrit dan vrijdagavond om bij de herberg van Jan Vegterse op de Amstel te wachten op iemand die een klacht heeft over de geleverde goederen. Ik zal hem daar op-

wachten en van kant brengen. Jij zegt dat je van niets afweet en dat moet je blijven volhouden. Helena beloofde dit.

14 april 1699

Hiddo was bij Helena Knoop en Gerrit Averages in de Kerkstraat aan het eten.

Hij vroeg toen aan Gerit of hij hem kon helpen met rekeningen uitschrijven voor de kooplieden van goederen die hij voor ze meenam op het schip, waarop Gerrit zei, dat kan ik zelf wel af en mijn vrouw zal mij er bij helpen. Gerrit stuurde Helena vanaf zijn schip regelmatig wissels met geldsommen van soms wel 5000 of 3000 gulden met de vraag om die aan de kooplieden uit te betalen. Bijvoorbeeld aan ene Johannes de Rooy op de Keizersgracht ZZ, het zesde huis vanaf de Amstel en 5000 gulden aan twee broers op de Keizersgracht. Ook aan Jan ten Oever van de Nieuwendijk, wonend in het Vergulde Schuitje tussen de Sint Nicolaasstraat en de Nieuwe Nieuwstraat, moest geld uitbetaald worden van de goederen die hij met Gerrit meegestuurd had op reis. Ook Hiddo kreeg hiervoor een provisie, die hij na de dood van Gerrit via Helena kreeg uitbetaald.

16 april 1699

Rond 17.00 uur was Pieter Goedvriendt, een 33-jarige chirurgijn wonend op de Nieuwendijk, bij Hiddo op de Prinsengracht langs

gekomen om te klagen dat een stuk damast, dat hij van Gerrit Averages had gekocht vol vlekken zat, waarop zij samen naar het huis van Gerrit in de Kerkstraat zijn gegaan. Zij onderhandelden in de achterkeuken. In de binnenkamer waren diverse mensen op bezoek. Om ongeveer 17.30 uur is Hiddo samen met Pieter Goedvriendt weer vertrokken. Pieter ging de Utrechtsestraat in en Hiddo liep in de richting van de Plantage naar de Nieuwe Stadsherberg aldaar, om zich wat moed in te drinken (links).

Vanaf de namiddag tot 20.30 uur waren bij Gerrit Averages en Helena Knoop op bezoek geweest: Hendrina Knoop (de zus van Helena) en Gerrit Knoop (de broer van Helena), Constantia Victori (weduwe van Jan Ernst van Bassen, wonend in een van de huizen van Pieter van der Plas op de Prinsengracht) en haar halfzuster Maria de Cock (weduwe van Hendrik Momber, wonend op de Binnen Amstel, het tweede huis van de Herengracht tussen Herengracht en Keizersgracht). Toen iedereen was vertrokken is Gerrit Averages de deur uit gegaan, waarbij hij Helena een kus gaf en tegen haar zei dat hij naar zijn neef (wie dit was is niet bekend) bij het Lazarushuis zou gaan en daarna nog even naar herberg Het Rode Doolhof, ongeveer op de plek waar nu het Thorbeckeplein aan de Herengracht grenst.

Locaties die een rol speelden op 14-16 april 1699:

Links

Stadsherberg in de Plantage

Rechts

Binnen-Amstel bij Halve-maanssteeg

Volgende pagina

Magere Brug voor de Kerkstraat en het Besjeshuis

Hiddo vroeg Gerrit naar het uitbetalen van de interesten, waarbij Gerrit hem antwoordde dat hij er liever om wilde vechten dan hem te betalen. Van daar zijn ze de Magere Brug overgegaan om op het veld voor het Besjeshuis (het Oude Mannen- en Vrouwenhuis) aan de Amstel te vechten. Ze gooiden hun mantels neer en zeten hun pruiken af. Hiddo bracht Gerrit tijdens het gevecht op een bepaald moment een messteek toe aan zijn hoofd en later nog een waarbij hij zijn keel open sneed, en hem vervolgens in het water van de Amstel smiet. Hij had zomaar een mantel gepakt, hem aan gedaan en de ander mantel in stukken gesneden in de Prinsengracht gegooid, op de brug bij de Utrechtsestraat. Helaas was dat zijn eigen mantel en had Hiddo de blauwe mantel van Gerrit Avers aan, die later in het proces als bewijsstuk zou gelden. Na de moord ging Hiddo naar Helena en hij zei: 'Het is gebeurd...', waarop ze flauw viel. Toen ze weer bij

was gekomen heeft ze hem een glas bier te drinken gegeven. Daarna is Hiddo naar zijn huis bij Pieter van der Plas op de Prinsengracht gelopen, die daar aan tafel zat. Pieter en de dienstmeid van Pieter, Abigail van Ekelen, vonden dat hij er bleek en ontsteld uit zag. Hiddo is meteen naar achteren gelopen en met een kaars naar boven gegaan. Hij is zonder iets te eten in bed gaan liggen.

17 april 1699

De volgende dag op 17 april werd Margriet Jans, de dienstmeid van Helena Knoop, om ongeveer drie uur in de vroege ochtend naar het

In de 17^e eeuw was het gebruikelijk om vroeg naar bed te gaan en midden in de nacht een poosje op te staan. De acht uur ononderbroken slaap van tegenwoordig kenden de mensen toen niet, ze splitsten de slaap op in tweeën. Ze gingen dan wat klusjes doen, vrijen met hun partner, even met de burens praten of een eindje wandelen, daarna weer slapen.

In 1669 waren er in Amsterdam al 2556 straatlantaarns geplaatst die brandden op raap- en lijnolie, ontworpen door Jan van der Heyden, dus de stad was 's avonds en 's nachts goed verlicht, waardoor Amsterdam destijds als 'Lichtstad' bekend stond.

huis van Pieter van der Plas op de Prinsengracht gestuurd om Hiddo te waarschuwen, die zelf de voordeur opendeed, met het verzoek of hij bij haar juffrouw wilde komen. Later, tussen zes uur en half zeven, liep Hiddo door de Utrechtsestraat toen hij zag dat Margriet Jans de straat voor Helena's huis in de Kerkstraat aan het vegen was. Hiddo liep naar haar toe en vroeg of de sinjeur en de juffrouw al op waren, waarop de meid antwoordde dat Helena heel bedroefd was en binnen zat te huilen, omdat haar man de hele nacht niet thuis was gekomen. Hiddo ging naar binnen en trof Helena huilend in de achterkamer aan en hij vroeg haar of ze er al iemand op uit gestuurd had om te zien waar haar man zou kunnen zijn. Toen heeft Helena Constantia Victori laten roepen en een kruier naar Maria de Cock gezonden. Hiddo ging om zeven uur even weg naar het huis van Pieter op de Prinsengracht, vertelde aan Pieter en dienstmeid Abigail dat hij commies van den Ende moest spreken, omdat

hij vermoedde dat Gerrit Averages vermoord was. Wie of wat deze commies van den Ende was is niet duidelijk, hoewel er eind 1694 een chirurgijn genaamd Albertus van den Ende in de (Amstel-) Kerkstraat woonde. Er wordt verder niet uit de doeken gedaan wat er tussen hen besproken is. Tussen acht en negen uur ging Hiddo naar Johanna van der Velde, de weduwe van de boekhouder van de VOC, Isaac Mattheusse, (wonend op de Reguliersgracht tussen de Prinsengracht en de Kerkstraat) van het schip waarop Gerrit Averages voer en zei tegen haar: 'Averages zal wel door zijn eigen volk van het schip zijn vermoord, want hij was nogal baatzoekende' (= op zijn eigen voordeel uit).

Hiddo ging later op de ochtend, tussen tien en half elf, terug naar het huis van Helena en vond daar haar broer Gerrit Knoop aanwezig. Hiddo en Gerrit Knoop zijn toen samen naar een zwaardveger (een wapensmid of geweermaker) genaamd Rijckman in de Warmoesstraat gegaan (die kennelijk in of vlakbij het huis van de overleden ouders van Gerrit en Helena Knoop zijn nering had, hij was de vader van Gerrit Knoops vrouw, Geertruijt Rijckmans). Gerrit Knoop ging even weg en vertelde bij terugkomst dat Gerrit Averages door een voorbijganger vermoord was gevonden bij het Besjeshuis, waar hij in het water van de Amstel lag.

Hiddo ging rond twaalf uur weer naar Johanna van der Velde toe en vertelde haar: 'Ik heb het u wel gezegd, hij is vermoord en in het water van de Amstel gevonden'. Ook in de namiddag was Hiddo bij Helena thuis, maar zij had hem niet gesproken omdat ze toen in bed lag. Toen het lichaam van Gerrit Averages zijn huis in de Kerkstraat werd binnen gebracht, kwam Hiddo even daarna ook binnen. Er waren meer mensen aanwezig (wie dat waren is niet bekend). Een van hen zei: 'Ik wens dat aan het daglicht komt wie deze horrible moord

heeft gepleegd', waarop Helena antwoordde: 'Ik hoop niet dat hier iemand is aan wiens hand bloed kleeft'.

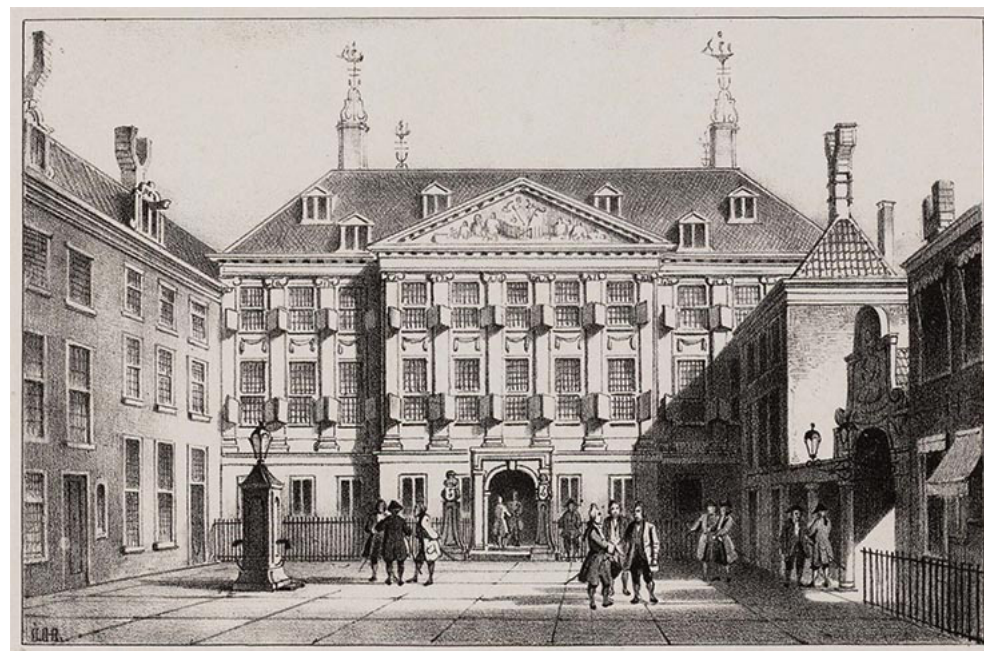
Op 17 april 's avonds gingen Hiddo en Gerrit Knoop samen naar het Prinsenhof, ofwel de Admiraliteit van Amsterdam, op de Oudezijds Voorburgwal. Dit werd ook wel 'Zeekantoor' genoemd. Gerrit Knoop bezocht het kantoor van de Equipagemeester, die over de bemanningsleden en de bevoorrading van de schepen ging, om te vragen of er al iets over de moord op Gerrit Averages bekend was. Hiddo kwam op de binnenplaats zijn klant Jacob van der Valk tegen en vertelde hem dat Gerrit Averages vermoord was en bij het Besjes-huis in het water was gevonden.

Dokter Frederik Ruijsch, de stadsljikschouwer, en een paar chirurgijns van het gerecht kwamen het lijk van Gerrit Averages bekijken

om de doodsoorzaak vast te stellen. Hiddo was hierbij om onverklaarbare redenen ook bij aanwezig. Dokter Ruijsch zei dat de wond aan het hoofd met hetzelfde instrument is aangebracht als waarmee de hals was doorgesneden. Hiddo merkte toen op: 'Dit is een horrible moord'.

18 april 1699

Hiddo bleef op verzoek van Gerrit Knoop 's nachts bij Helena op de rustbank logeren totdat Gerrit Averages be-

graven was. Ook Gerrit Knoop bleef bij haar in huis.

Terwijl Hiddo bij Helena thuis bleef, was haar broer die ochtend naar de Cortegaarde (Corps du Garde, de nachtwacht, klepper- of ratelwacht in het wachthuis op het Amstelveld bij de Amstelkerk) gegaan om te vragen of er verder al iets bekend was over de moord op Gerrit Averages, wat helaas niet het geval was.

19 april 1699

Hiddo kreeg van Helena zijn provisie van het geld van de winst over de nagelen die Gerrit Averages voor Jacob van der Valk uit de Kerkstraat (tussen de Reguliersgracht en de Vijzelstraat) mee naar de Oost had genomen en daar verkocht. Jacob van de Valk, Gerrit

Boven: Prinsenhof, Oudezijds Voorburgwal 195-197 / SAA

Links: Frederik Ruijsch / SAA

Averes en Hiddo Greetinga vormden een soort driemanschap, waarbij Hiddo als commissionair optrad, om koopwaar over en weer te verhandelen.

22 april 1699

Gerrit Averes werd begraven in de Nieuwezijds Kapel. Ook Hiddo Greetinga was hierbij aanwezig en hielp bij het dragen van de kist. Helena huurde in 1699 samen met haar broer Gerrit Knoop in aanwezigheid van Hiddo Greetinga, een tuin met een tuinhuis op het Hoedemakerspad buiten de stad, de tegenwoordige Van Ostadestraat, zodat zij daar rustig met Hiddo

Links: *Nieuwezijds Kapel / SAA*

Onder: *De Tuinen langs het Hoedemakers Pad / SAA*

de liefde kon bedrijven, zonder nieuwsgierige ogen. Het paste niet dat een man en een vrouw die zo kortgeleden weduwnaar en weduwe waren geworden bij elkaar over de vloer kwamen.

Amsterdam 1699

In juni 1699 was Helena weer zwanger geworden van Hiddo. In juli 1699 onderging Helena een abortus of kreeg een miskraam. Hiddo haalde op voorschrift van Dr. Roman bij apotheker Jacobus van Steenhoven in de Utrechtsestraat, tussen de Prinsengracht en de Kerkstraat, medicijnen voor haar. Rond augustus 1699 vroeg Hiddo Helena ten huwelijk.

Den Haag 1699

Eind 1699 kreeg Hiddo Greetinga het aanbod (mogelijk van Raadpensionaris Anthony Heinsius) van een baan in Den Haag in dienst van het Land als collector van imposten op meel, brandewijn en brandhout, waarvan hij de restanten, d.w.z. dat hij dat wat overbleef zelf mocht behouden. Hij had hiervoor de eed afgelegd dat hij 'geenige penningen' zou ontvreemden. Intussen had hij ook een traktement van 2000 gulden voor één of twee jaar gekregen om een boekenreeks van acht delen te vertalen, namelijk *'Brieven, Geschreeven door een Turkse spion, uyt het Engels vertaald door H.G.'*

In oktober 1699 vertrokken Hiddo Greetinga en Helena Knoop uit Amsterdam om in Den Haag te gaan wonen en werken, samen met de kinderen Josina van Hiddo en Cor-

Linksboven: apotheek in de 17e eeuw
Links: Anthony Heinsius, door Willem III gevraagd Hollandse raadpensionaris te worden. Tijdens het verblijf en koningschap van Willem III in Engeland was Heinsius zijn trouwe en bekwame zaakwaarnemer in de Republiek.

nelisje van Helena. Ook dienstmeid Margriet Jans en de zus van Gerrit Averages gingen mee. Wie deze laatste zou zijn geweest is niet bekend. Zoon Jan Greetinga van Hiddo was inmiddels 22 jaar en het huis uit, kennelijk woonde hij nog wel in Amsterdam, omdat hij met Pinksteren 1700 Hiddo en Helena in Halfweg zou ontmoeten.

Op 28 november 1699 gingen zij in Den Haag, onlangs uit Amsterdam gekomen volgens de akte, terwijl zij toen al in Den Haag woonden, in ondertrouw, waarbij al een notitie staat voor het derde gebod op 12 december 1699. In Amsterdam staat dit in het OT boek, maar in het OT boek van Den Haag is de afkondiging van 28 november doorgehaald.

Halfweg 1700

Met Pinksteren 1700 waren Hiddo en Helena met een chaise, ofwel een sjees, via Utrecht naar Halfweg bij Haarlem gereden om daar te overnachten en Hiddo's zoon Jan Greetinga te ontmoeten.

Waarschijnlijk had Hiddo de vertaling van een van zijn boeken klaar die Jan naar de uitgever in Amsterdam zou brengen. Er wordt in de literatuur ook gesproken over Helena's bijna 4-jarige zoon-

tje Cornelisje, die Jan bij haar gebracht zou hebben. Ze reden niet over Amsterdam, omdat zij de stad niet in wilden, omdat Helena volgens de Confessieboeken 'een arrest had geviolerd dat door de voogden op haar persoon was gedaan'. Was Helena zonder toestemming van haar voogden naar Den Haag vertrokken? Helena was op dat moment zwanger van hun dochter Johanna, die op 29 augustus 1700 in Den Haag werd gedoopt, met als getuigen Hendrik Fris hout en Martina Bouman. Wie dat waren is niet bekend.

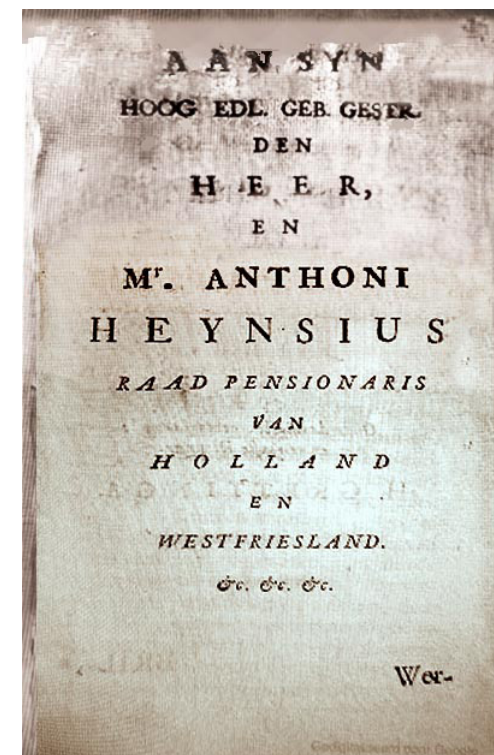
Uiteindelijk trouwden zij pas op 14 augustus 1701 in de Hervormde Kerk in Scheveningen, omdat er moeilijkheden waren geweest met de voogden over zoontje Cornelis van Helena uit haar huwelijk met Gerrit Averages.

Den Haag 1701

In Den Haag kregen de schoonzuster van Helena Knoop en dienstmeid Margriet Jansen toch wel wat argwaan bij het zien van de blauwe mantel die Hiddo op een bepaald moment droeg en de snuif-tabaksdoos met een horloge en een almanak, die allebei volgens

Boven: Het boek 'Brieven geschreeven door een Turkse Spion' is door Hiddo Greetinga opgedragen aan raadspensionaris Anthoni Heinsius.

Links: Op reis naar Halfweg met de sjees

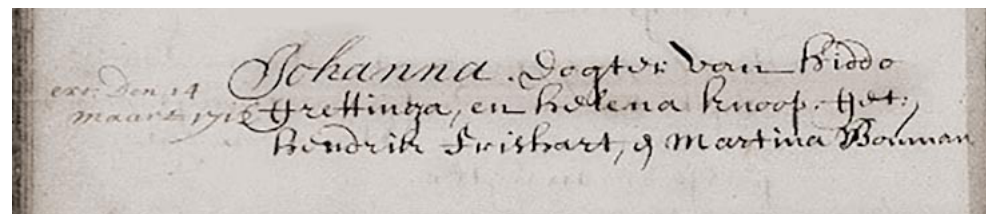

de dames aan Gerrit Averages hadden toebehoord. Ze beschuldigden Hiddo van de moord op Gerrit Averages en hadden ook hun bedenkingen over de plotselinge dood van Hiddo's vrouw Amarentia. Omdat deze beschuldigingen natuurlijk wel degelijk een grond hadden, besloten Hiddo en Helena om die twee dan ook maar uit de weg te ruimen, door een koek met rattengif te bakken. Omdat ze onwel waren geworden na het eten hiervan, namen ze een braakmiddel in. Ze bewaarden het braaksel in een geglazuurde aarden pot, waarvan het glazuur door het gif was aangevreten en lieten deze aan iedereen zien die er in geïnteresseerd was.

Door dit soort akkefietjes werd het Hiddo en Helena toch wel te

heet onder de voeten en ze besloten om er stiekem vandoor te gaan, omdat hun voornemen mislukt was. Bij een joodse geldwisselaar wisselde Hiddo tot twee keer toe goud om voor 10.000 gulden en nog wat juwelen, zodat hij uiteindelijk 23.000 gulden in handen had. De wisselaar vertrouwde de zaak niet en lichtte de principaal van Hiddo Greetinga in. Deze heer nodigde Hiddo en Helena uit voor een etentje in zijn huis, in het bijzijn van twee gerechtsdienaars, die hen in verzekerde bewaring wilden stellen vanwege het verduisteren van Lands geld. Na de maaltijd wist Hiddo de heer te overtuigen dat hij niet de minste schuld had en dat hij graag in zijn eigen huis wilde slapen, eventueel met de gerechtsdienaars als oppassers. De heer willigde het voorstel in en zogezegd, zo gedaan. Thuis gekomen droeg Hiddo de meid op om de dienaars zoveel mogelijk wijn te schenken, zodat ze uiteindelijk in zeer beschonken toestand in bed rolden om hun roes uit te slapen. Hiddo en Helena sliepen in een afgesloten kamer, waarin een verzegelde kist met het geld en de juwelen stond. Voordien had er een mastenmaker in het huis gewoond, die een luik dat in de poort uitkwam had aangebracht, iets wat alleen aan Hiddo bekend was. Hiddo verbrak het zegel van de kist, nam de inhoud er uit, volgens Hiddo was dit 13.000 gulden aan pachtersgeld en juwelen. Ze vluchtten, terwijl de gerechtsdienaars vast sliepen, via het luik naar buiten om vandaar uit aan hun reis naar Duitsland te beginnen. Er wordt verder nergens gesproken over de drie thuis wonende kinderen, of namen ze die mee?

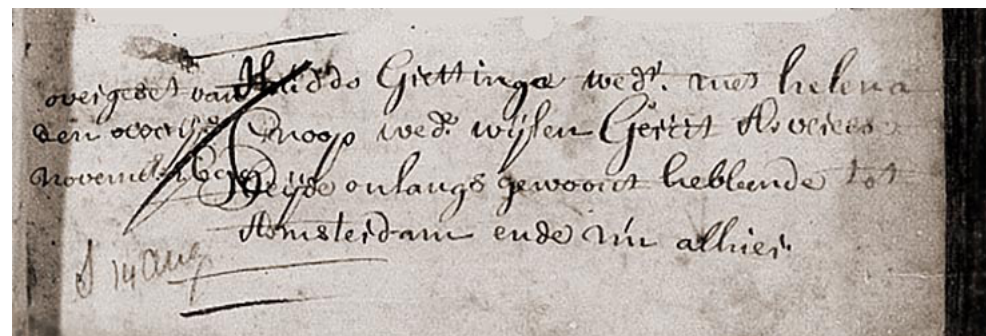
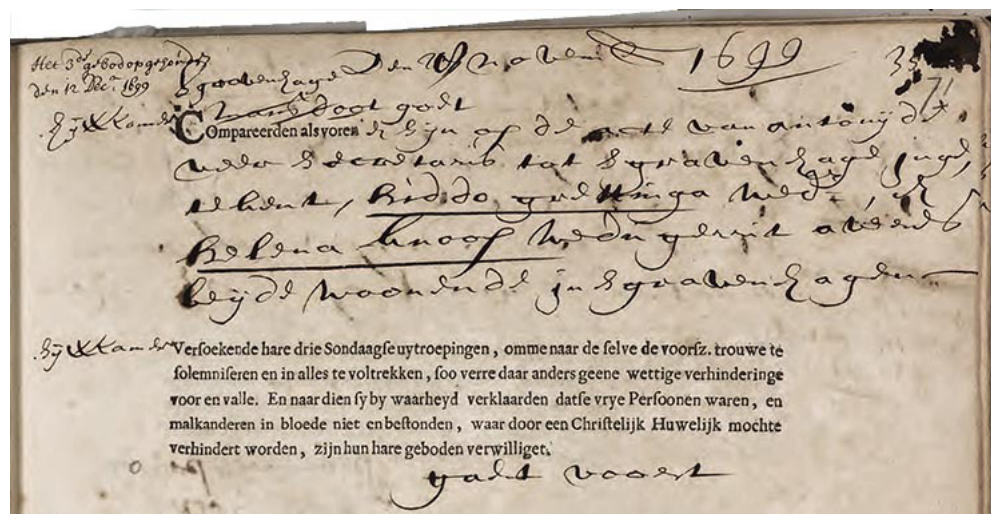

Boven: Hiddo en Helena arriveren met de trekschuit aan het Zieken in Den Haag
Rechts: Doop van Johanna Greetinga op 29 augustus 1700 te Den Haag

1701-1702

Hiddo Grettinga en Helena Knoop kwamen via Leiden, Utrecht en (Oost-)Friesland in Duitsland terecht op een landgoed in het dorp Oldenburg in Pommeren (tegenwoordig Mecklenburg- Vorpommeren), zoals in de literatuur (Prins, Thuijs) wordt vermeld, om van daar uit met een schip de Oostzee naar Zweden (naar Ystad of Trelleborg) te kunnen oversteken, waar Hiddo van plan was een huis en grond te kopen. Ook wordt er gesproken van de koop van een heerlijkheid in Pommeren, waar hij al een aanbetaling voor zou hebben gedaan. Zij logeerden in Oldenburg in een voornaam landhuis waar rijke lieden onderdak vonden. De kinderen Josina, Johanna en Cornelisje waren waarschijnlijk in Den Haag onder de hoede van Helena's schoonzus en de dienstmeid achtergebleven. Er wordt bij de beschrijving van het proces in de Confessieboeken nergens melding van ze gemaakt.

Oldenburg is een dorp in de tegenwoordige gemeente Züssow, in een bosrijk beschermd natuurgebied tussen Greifswald en Anklam

in Vorpommeren, ten zuiden van het eiland Rügen. Vanuit Den Haag is het zo'n 760 kilometer rijden, gemeten over de huidige snelwegen. Het zal dus in 1701 een lange reis zijn geweest in de postkoets of per paard!

Op een dag kwam er een Luitenant op doorreis naar Den Haag bij het landhuis in Oldenburg langs. Eenmaal terug in Den Haag hoorde hij hoe een collecteur en zijn echtgenote met gestolen landsgeld naar Duitsland waren gevlucht en hij herkende hierin het echtpaar dat hij in Oldenburg had ontmoet. Samen met drie gerechtsdienaars ging hij weer op pad naar Duits-

Boven: Huwelijk van Hiddo Grettinga en Helena Knoop op 14 augustus 1701 te Scheveningen en de kerk waar het zou gebeuren

Links: Doop van Johanna Grettinga op 29 augustus 1700 te Den Haag

Boven: op de vlucht naar Duitsland

Onder: een soortgelijk landhuis in Pommeren

Rechtsboven: de arrestatie door de Haagse Luitenant en zijn gerechtsdienaars

Rechtsonder: de Gevangenpoort in Den Haag waarnaar Hiddo Grettinga en Helena Knoop overgebracht werden

In de kelder van het Paleis op de Dam in Amsterdam zijn tegenwoordig nog de vroegere gevangencellen van het Stadhuis te zien. De voormalige pijnkamer was tijdens een restauratie als tekenkamer voor de medewerkers gebruikt.

In de Justitiekamer brachten de ter dood veroordeelden de laatste minuten van hun leven door. Op het wapen van Amsterdam dat op de vloer was afgebeeld konden ze samen met een predikant knielen voor een gebed. Daarna stapten ze vanuit een raam naar buiten het schavot op.

land, waar Hiddo en Helena nog steeds in het landhuis verbleven. Het verhaal gaat dat de Luitenant in een gevecht de pruik van Hiddo's hoofd afrukte en constateerde dat zijn oren waren afgesneden en dat dit het teken was dat hij de juiste persoon te pakken had. Kennelijk was hij ooit voor een eerder misdrijf gestraft, maar hiervoor is geen bewijsvoering aan te tonen in de archieven. Het kan ook zijn dat het verhaal over de arrestatie ietwat aangedikt was in de latere berichtgeving hierover. Hiddo en Helena werden opgepakt en meegevoerd naar Den Haag, waar ze in de Gevangenpoort werden opgesloten. Kort daarna werden zij door schout Bogaart naar de gevangenskelders onder het Stadhuis in Amsterdam

Twee voorwerpen die Greetinga parten zouden spelen. Boven de blauwe mantel van Gerrit Avers, die Hiddo na de moord per abuis had meegenomen. In de zak van de blauwe mantel, die Hiddo aan had, zat Gerrit's snuiftabaksdoos met horloge en almanak

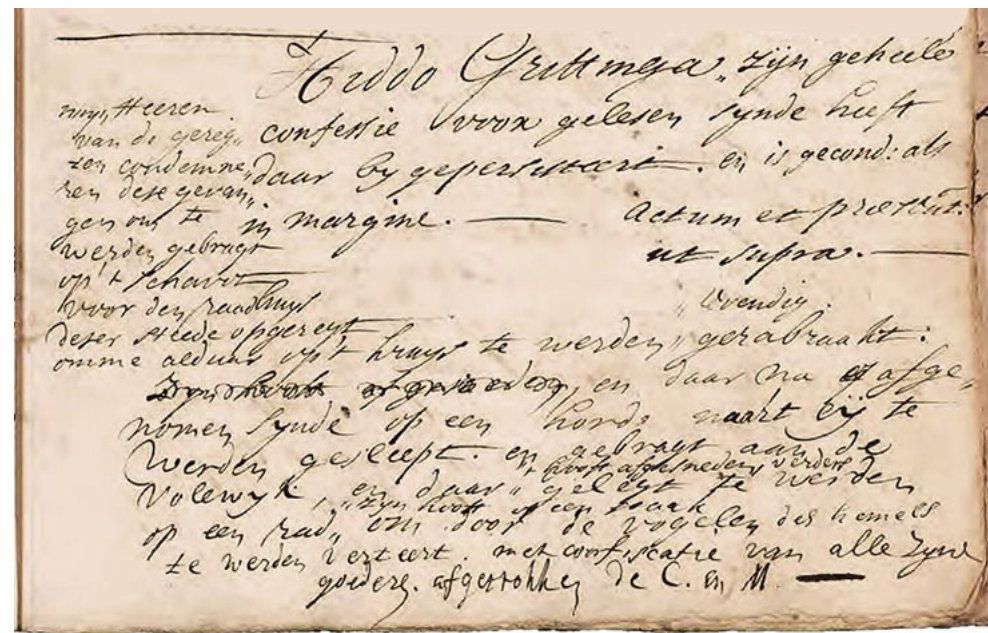

Diverse schepenen waren betrokken bij de verhoren tijdens het proces tegen Hiddo Grettinga en Helena Knoop. Schepenen waren lid van een college van oordeelvoorstellers (oordeelvinders) die op rechtszittingen van het volksgerecht hun oordeel uitspraken. Jan Wagenaar vat de werkzaamheden van de schepenen als volgt samen:

‘Het Ampt van Schepenen van Amsterdam bestaat, in ‘t algemeen, in het spreken van regt over allerlei Crimineele en Civile zaaken, die binnen de Stad en derzelver Vrijheid voorvallende, voor hunne Regtbank gebracht worden. Veelen van deeze zaken komen, ter eerster aanleg, voor de Schepenen’

De schepenen tijdens het proces Grettinga-Knoop waren, Mr. Jan Sau-tijn, Ferdinand van Collen, Aegidius van den Bempden, Quirijn van Strijen, Isaak Musart/Muijssart, Cornelis Kalkoen en Cornelis Munter.

Onder: De heren Hoofdofficieren, de Schepenen van Amsterdam, die het vonnis over Hiddo Grettinga en Helena Knoop hebben uitgesproken.

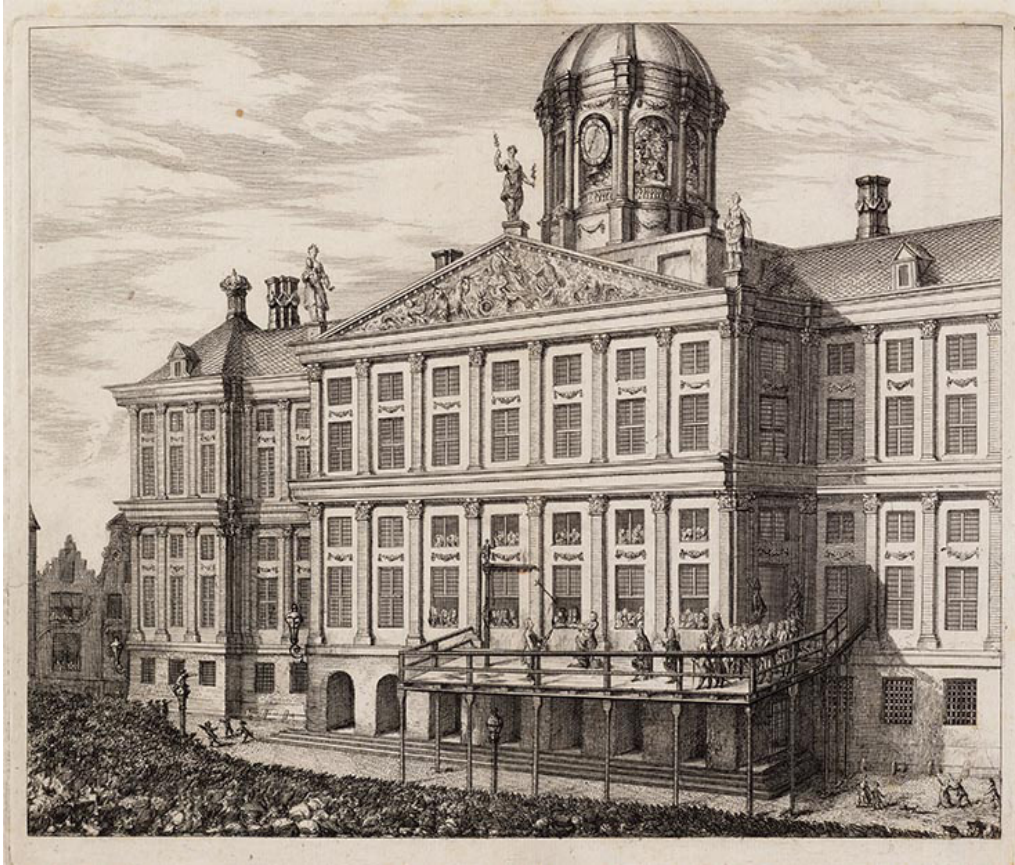

overgebracht, waarna hun rechtspraak begon op 5 december 1702.

1702 - 1703

Na een proces van ruim zes weken, waarbij de rechtspraak begon op 5 december 1702, werden Hiddo Grettinga en Helena Knoop op 18 januari 1703 ter dood veroordeeld voor de moorden die zij hadden beraamd en gepleegd op Hiddo Grettinga's vrouw Amarentia Nolting en op Helena Knoops echtgenoot Gerrit Averses. Er werd verder nauwelijks over de diefstal van het geld en de juwelen in Den Haag gesproken. Vanaf het begin van het proces ontkenden beiden ten stelligste dat er sprake was van het wederzijds vermoorden van hun echtgenoten. 'Niettegenstaande' dat er diverse getuigen werden verhoord om hun versie van de moorden uit de doeken te doen, en

Boven: Notitie in het confesieboek met op 18-01-1703 de uitspraak in het vonnis tegen Hiddo Grettinga / SAA

hierbij de juiste toedracht en de waarheid vertelden. Deze getuigen waren onder andere Pieter van der Plas, de dienstmeiden Abigail van Ekelen en Margarita Jans, Engeltje Joosten, Jacob van der Valk en Johanna van der Velde.

Hiddo en Helena werden overigens door de schepenen handig tegen elkaar uitgespeeld door af en toe strikvragen toe te passen en diverse

Boven: Openbare terechtstelling voor het Stadhuis op de Dam / SAA

Rechts: Wintergezicht op de Volewijk, met enkele toeschouwers bij de galgenput / SAA

Onder: De Volewijk met helemaal links het Galgenveld / SAA

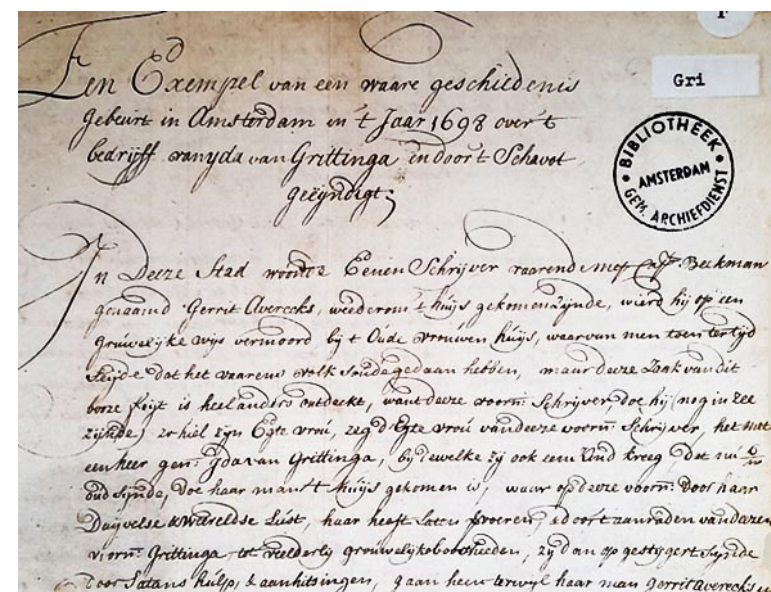

vragen te herhalen. Ze ontkenden en bekenden regelmatig om de beurt. Helena brak als eerste en bekende de gebeurtenissen, toen ze 'buiten pijn en banden op 't bankje zat', op de pijnbank dus. Hiddo hield heel lang vol onschuldig te zijn, totdat hij tenslotte met ontkleed bovenlijf op de pijnbank terecht kwam en hem de scheenschroeven aangedraaid dreigden te worden. Toen begon hij in zijn piepzak te zitten en bekende tenslotte het dubbele overspel, het buitenechtelijke

kind en de beide moorden op hun echtgenoten. Helena was intussen al aan de wurgpaal overleden en Hiddo vroeg of hij haar een laatste kus mocht geven. Dit werd hem geweigerd. In de Treurkamer van het Stadhuis zou Hiddo de vier brieven aan zijn drie kinderen en het zoontje van Helena hebben geschreven, die op het pamflet over de terecht-

Een Exempel van een waare geschiedenis gebeurt in Amsterdam in 't Jaar 1698 over 't bedrijf van IJda van Greetinga en door 't Schavot geëijndigt / SAA, Inventarissen, Toegang 15030, Inv.nummer 94236

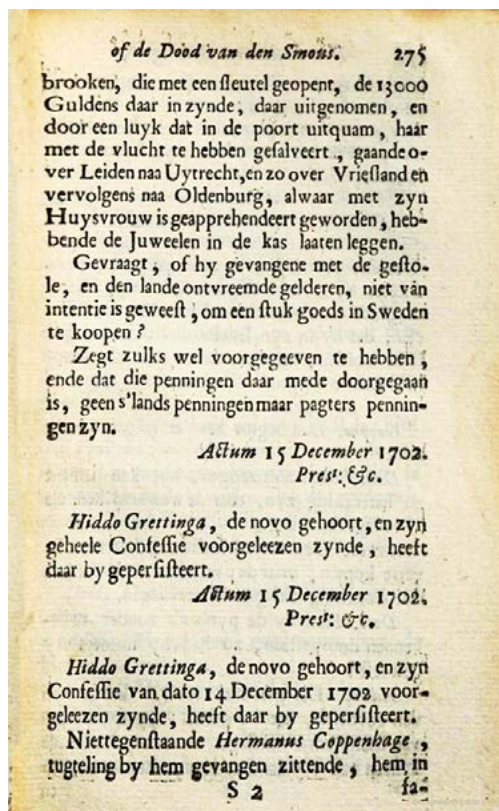

stelling werden afgedrukt. Er wordt echter aan de authenticiteit ervan getwijfeld.

De echtelieden werden twee dagen na de uitspraak in het openbaar terechtgesteld op de Dam, waarna hun naakte lichamen op een horde (een plat vlechtwerk of iets dergelijks) naar de waterkant werden gesleept, in een bootje werden gelegd, naar de overkant van het IJ geroeid en aan de elementen en de vogels werden blootgesteld op het Galgenveld in de Volewijk.

(Bron: Stadsarchief Amsterdam: Confessieboeken)

Na het proces en de terechtstelling van Hiddo Greetinga en Helena Knoop kwamen er gedrukte en geschreven pamfletten op de markt, die tot in alle details de handel en wandel van de echtelieden beschreven in verband met de moorden op hun echtgenoten, hoewel de details soms kunnen verschillen. Ook hun vlucht naar Oldenburg en

hun arrestatie aldaar komt uitgebreid aan de orde. Deze pamfletten waren bedoeld om het sensatiebeluste publiek te amuseren met de gruwelijke details, maar ook om mensen te waarschuwen voor de

Linksboven:

Titelblad van Den bedrieger gestorven of doode smous, zijnde een vervolg van den bedrieger bedrogen en den gestraften bedrieger, geschreven door C. Lonius (pseudoniem van Johan Willem Claus van Laar) in 1740, (foto, ZB, Beeldbank Zeeland, recordnr.153115)

Rechtsboven:

Bladzijde 275 uit Den Bedrieger gestorven of de Dood van den Smous, waar Hiddo vertelt dat hij en zijn huysvrouw in Oldenburg 'geapprehendeert', ofwel gearresteerd werden.

gevolgen van misdaad. Een voorbeeld:

Aller-naauwkeurigst berigt of verhaal, Aangaande de gruwelyke moorden, geschied door Hidde van Grittinga aan Gerrit Avers En die van de huisvrouw van Avers aan de huisvrouw van Grittinga. Met al het geene wat daar omtrent is voorgevallen, van den Jaare 1698, tot 1703. En den volkomenen Inhoud der Sententie, nevens het Verhaal hunner beider Executie, binnen Amsterdam. Gedrukt bij de Wed. Jacobus van Egmont, op de Reguliers Breestraat t'Amsterdam.

Er waren ook briefjes in omloop waarop liedjes stonden die over de wrede moorden en de terechtstellingen van Hiddo en Helena gingen. Deze werden gedrukt bij Pieter Joosten, Drukker op de hoek van de Romeinsarmsteeg. Het was echter ten strengste verboden om ze uit te geven en zeker om die liedjes in het openbaar te zingen. Hier kon je flink voor beboet worden. Zo kreeg in februari 1703 de 36-jarige zeeman Hendrik Hendrikse Hali een boete van zes gulden voor het zingen van het verboden liedje op de sluis achter het Stadhuis. Hij had 50 van die briefjes voor 4 gulden bij Pieter Joosten gekocht.

Jan Willem Claus van Laar schreef diverse boeken. Onder het pseudoniem C. Lonius verschenen vervolgens 'Den bedrieger bedrogen of den gevangen Smous' (1737), 'Den gestraften bedrieger of den Smous in het Rasphuis' (1737) en 'Den bedrieger gestorven of doode Smous' (1740). In dit laatste boek wordt het hele verhaal over Hiddo Greetinga en Helena Knoop nog eens opgerakeld, d.w.z. overgeschreven uit de Confessieboeken.

De kinderen van Hiddo Greetinga en Helena Knoop

Hoe het verder met de kinderen Jan, Josina, Johanna Greetinga en Cornelis Averages is gegaan, wordt nergens vermeld. Na de terechtstelling van hun ouders komen hun namen niet meer in de archieven voor. Door wie werden zij verzorgd? Zijn hun namen veranderd? Zijn zij vroeg overleden? Een naam die in de archieven van Amsterdam voorkomt is die van het zoontje van Helena Knoop, Cornelis Averages, geboren op 21 juli 1697 in Amsterdam. Zowel in 1742, 1743 als in 1762 is er in een notariële akte bij notaris Jan Ardinois sprake van een obligatie van 600 gulden, staande op naam van Cornelis Averages, gedateerd op 5 augustus 1701 en uitgegeven op het Comptoir Generaal in 's-Gravenhage. De namen van de begunstigden zijn onder andere Alida van der Valk en haar vader, broers en grootvader Jacob van der Valk. Deze Jacob van der Valk was een bekende van de vermoorde Gerrit Averages, die regelmatig met hem handel dreef. Kennelijk had Van der Valk nog geld tegoed na de dood van Averages en het is aannemelijk dat Hiddo Greetinga en/of Helena Knoop deze obligatie op naam van de kleine Cornelis hebben uitgeschreven. Dat dit de juiste Cornelis Averages is, lijkt ten zeerste aannemelijk, aangezien in de diverse archieven geen enkele andere Cornelis Averages uit die tijd wordt genoemd.

*De obligatie ten lasten van Holland en
Westvriesland, ten comptoir generaal van
den revere, Lande in 's-Gravenhage
inhoudende Ses hondert gulden Capital
staende op den naam van Cornelis Averages
gedateert 5 augustus 1701. fol. 2744
N:o 5 en geaggt 20 Januarij 1702 —
num. 12491. Reg. ff. 081. —*

Brieven, door Greetinga geschreven, aan zyne Kinderen

Waarde Kinderen, op morgen zullen uw Vader en Moeder haar afscheid nemen van deeze bedroef Wereld, uw persoonen gevolgelyk vaderloos en moederloos laten; dog wat zullen wy zeggen, de Hemel kan men in zyn voornemen niet ontworstelen, veel min het besluit des Allerhoogsten verwerpen dezelve zyn onveranderlyk.

Aan Zoon Jan Greetinga:

Met u zal ik als de ouste eerst beginnen, gy zyt nu al reeds in een Manbare ouderdom geklommen, en weet gevolgelyk wat goed en quaad is, vreest altyd den Alderhoogsten, en wandeld altyd in zyn gebooden en inzettingen, wagt u gedurende uw Levens tyd voor hoereryen en overspel, de wortel van alle quaad, en zo gy ooit in staat geraakt zo draagd zorg voor uw beide Susters, om my-

nent wille; gaat haar altyd met een goed Exempel voor, en leyd haar altyd op de paden der Deugd zoo zullen zy nooit wankelen: gedenkt nooit aan de misdaden uwes Vader of Moeder, waardoor wy in alle deeze Elende zyn gestort, maar begraast dezelve in een eeuwige Vergetenheid &c.

Aan dogter Josina Greetinga:
*Nu zyt gy van Vader en Moeder be-
rooft. doch den Hemel heeft meer
zorg voor uw als wy gedraagen, met
uw andere Verzorgers te geven, hout
altyd vriendschap met uw Broeder,
en versmaat zyne raad niet vergeet
de misdaad uwes Vader en Moeder,
vreest Godt, en gaat neerstig ter
Kerken, en doorleest Gods Woord,*

*gehoorzaamt de geene die over uw gesteld zyn, en draagd zoo
veel zorg als 't mogelyk is voor de Lieve Johanna en Kornelisje,
om mynent wille, zoo zal u Godt nooit Verlaten.*

Aan dogter Johanna Greetinga:

*Tot hier toe zyt gy in een ouderdom, die u dezen mynen ver-
maaningen onverstaanbaar maakt u, en vermits u den Hemel tot
een straf zoo vroeg van uw Vader en Moeder berooft heeft, zoo
zullen uw geen andere Verzor-
gers ontbreeken: ouder gewor-
den zynde, zoo vergeet de mis-
daad uwer Ouderen en wandel
altyd in de Wegen des Heeren,
op dat het uw wel gaat in den
Landen der Levendigen; Leeft
in eendragt met u Broeders en
Susters, zo zal uw nooit iets
ontbreeken.*

Aan Kornelisje Greetinga:

*Al te vroeg zyt gy van de Lief-
de uwes moeders en de, de
zorg uwer Vader ontbloot, dog
daarom zal den Hemel uw nooit
verlaten, gehoorzaam die ge-
nen die als Ouderen over u in
dezelve plaats gesteld zyn, zo
zal u de Hemel zegenen: dog
voor al vergeet u Hemelsche
Vader niet, want die heeft uw
Vader en Moeder doen vallen,
en vermits de Hemel uw Ouders
van tydelyke Goederen berooft
heeft, moet u de wil voor de daad nemen, en dit als een Testa-
ment door uw Ouders nagelaten; Confidereert en overweegd,
dat de besluiten van den Hemel onnaspeurlyk Zyn, derhalven
zullen uw voor eeuwig vaarwel wenschen , en in de handen van
den Alvoorsiende Hemelsche Vader beveele, niet twyssele, of
wy zullen malkanderen in de Hemel weer zien, en gezamentyk
met de Engelen ons verheugen, en aldaar uitroepen Heylig, Hey-
lig, Heylig is de Heere der Heyrscharen, en alle Landen is zyne
Heerlykheid vol Amen.*

Boeken vertaald uit het Engels door Hiddo Greetinga (H.G.)

1. Het Hof van St. Germain in Syn Binnenste, Beginnende van 't jaar 1690 tot 1695. Zynde een Pertinent Relaa, van 't onthaal dat de Protestanten aldaar in die tijd hebben genooten. Opgedragen aan de Malcontente Protestanten van Engeland. Uyt het Engels vertaald Door H.G. Daniel van den Dalen, boekverkoper op 't Rokkin bezyden de Beurs. M.DC.XCVI. 1696

(Fotokopie van Universiteitsbibliotheek Groningen in eigen bezit)

Het HOF van
S^t. GERMAIN
In Syn
BINNENSTE,

Beginnende van 't jaar 1690. tot 1695.

*Zynde een Pertinent Relaa, van 't onthaal dat
de Protestanten aldaar in die tijd
hebben genooten.*

Opgedragen

Aan de Malcontente Protestanten van Engeland.

Uyt het Engels Vertaald

Door H. G.

'Amsterdam, by DANIEL VAN DEN DALEN, Boekverkoper
op 't Rokkin, bezyden de Beurs.
M. DC. XCVI.

2. Oates, Titus, Eikon Basilike. Het koninklyk tafereel, ofte de gewezen koning Jacobus, naar 't leven afgemaalt. Daniel van den Dalen en Andries van Damme, boekverkopers, Amsterdam, 1697
Drie delen (vertaald door H. Greetinga)

Titus Oates

EIKON BASILIKH
Het
KONINKLYK
TAFEREEL,

Ofte de Gewezene

KONING JACOBUS,

Naar 't leven afgemaalt.

Briefsgewijze aan hem zelfs geschreven.

Waar in verdoond word, dat de geheele omtrek en cours
van zijn leven, tot dezen dag toe, niet anders ge-
weelt is als een geduurige conspiratie tegens
de Gerektmoetde Religie, Wetten ende
Vryheden van de drie Koninkrijken.

Onderdanig opgedragen aan zijn Voortreffel-
ijke Majesteit, William de III. onze
Verlosser en Herstelder.

In 't Engels bescreven

Door TITUS OATES;

En in 't Nederduitsch overget door H. G.
Het EERSTE DEEL.

'AMSTERDAM,
By DANIEL van den DALEN
en ANDRIES van DAMME
Boekverkoopers by de Beurs. M. DC. XCVII.

Jacobus II

- Marana, Giovanni Paolo, Robert Midgley en William Bradshaw, Brieven, geschreven door een Turkse spion, hebbende 45 jaaren onbekend tot Parys geleefd, en huys gehouwen, Robert Blokland, boekverkoper op 't Rokkin, op de hoek van de St. Pieterspoort, Amsterdam, VIII delen zowel gebonden als ingenaaid te koop, 1698-1699 (uit het Engels vertaald door H. Greetinga)

Brieven door
een Turkse
spion

links titelpagina
deel 1

rechts
deel 7

Waarschijnlijk had Raadspensionaris Antoni Heynsius ervoor gezorgd dat Hiddo Greetinga tegen een traktement van 2000 gulden per jaar deze acht delen kon vertalen en hiervoor naar Den Haag verhuisde, toen het hem te heet onder de voeten werd in Amsterdam vanwege allerlei beschuldigingen. Hierdoor heeft Hiddo deze boeken opgedragen aan Heynsius. De serie van acht boeken werd door Hiddo Greetinga opgedragen aan Antoni Heynsius getuige deze zin na de titelpagina: *Aan syn Hoog Edl. Geb. Gestr. Den Heer, en Mr. Anthoni Heinsius. Raadspensionaris van Holland en Westfriesland, werden dese volgende brieven onderdaniglyk opgedragen door syn Hoog Ed. Gestr. Onderdaanigste, gehoorsaamste en getrouwste dienaar H. Greetinga*

Overigens wordt er op het Internet door diverse bronnen, o.a. Delpher, Picarta en Worldcat de naam van Hiddo Greetinga genoemd als schrijver van het in 1753 bij Hendrik Reynders uitgegeven boekwerk: *Twee-en-vyftig samenspraken gehouden tusschen 't Hollandse Neefje en het Zeelandse Nigje*. De schrijver wil zijn naam niet bekend maken en gebruikt alleen zijn initialen H.G. In het boek wordt regelmatig vermelding gemaakt van erfstadhouder Willen IV en later bij zijn volledige namen genoemd: Willem Carel Hendrik Friso. Deze prins werd in 1711 in Leeuwarden geboren en is in 1751 te Den Haag overleden. Aangezien Hiddo Greetinga in 1703 geëxecuteerd is, is het dus onmogelijk dat hij dit boek heeft geschreven. Karel Bostoen pleit in Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman jaargang 37 (2014) voor het mogelijke auteurschap van de Leidse theologiestudent Henricus Gockinga (1718-1772). Maar ook de naam van orangist Henry Grantham wordt elders genoemd (André Hanou, 2020)

Bronnen

Aller-naauwkeurigst berigt of verhaal, Aangaande de gruwelyke moorden, geschied door Hidde van Grittinga aan Gerrit Avers En die van de huisvrouw van Avers aan de huisvrouw van Grittinga. Met al het geene wat daar omtrent is voorgevallen, van den Jaare 1698, tot 1703. En den volkomenen Inhoud de Sententie, nevens het Verhaal hunner beider Executie, binnen Amsterdam. (fotokopie van de bibliotheek SAA, in eigen bezit)

Brieven van Hiddo Greetinga aan de Hollandse gezant Francisco van Schoenberg in Madrid gedurende zijn dienst als tolk van de Engelse Admiraal Edward Russell aan boord van HMS Britannia bij het ontzet van Barcelona in de Middellandse Zee 1694-1695 (fotokopieën van het Nationaal Archief, Den Haag, in eigen bezit)

Brugmans, H. (1973)
Geschiedenis van Amsterdam, Deel 3 *Bloeitijd 1621/1697*, Deel 4 *Afgaand getij 1697/1795*, Utrecht/Antwerpen, 1973

Confessieboeken (links en downloads van Indexen SAA)

Damsma, D. (1993)
Het Hollandse huisgezin (1560-heden), Utrecht/Antwerpen, 1993

Deursen, A. Th. van (1978)
Het kopergeld van de Gouden Eeuw, II Volkskultuur, Assen/Amsterdam, 1978

Eeghen, I.H. (1970)
Adriaan Dortsman en Jan Six in: Maandblad Amstelodamum, nummer 57 september 1970

Een Exempel van een waare geschiedenis gebeurt in Amsterdam in 't Jaar 1698 over 't bedrijf van IJda van Grittinga en door 't Schavot geeijndigt. (fotokopie van de bibliotheek SAA, in eigen bezit)

Gouw, J. ter (1865)
Eene wandeling in Amsterdam in het midden der zeventiende eeuw, Amsterdam, 1865

Hell, M. en E. Los (2011)
Naam-lyst van ge-executeerden met de dood gestraft binnen de stad Amsterdam 1693-1746 in: Amsterdam voor vijf duiten per dag, Amsterdam, 2011

Hinloopen, J. (1748)
Naam-lyst van ge-executeerden met de dood bestraft binnen de stad Amsterdam 1693-1746 (www.books.google.nl)

Irrmann, R. H. (1952)
Admiral Russell and the Mediterranean Campaign of 1694-1695, Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Letters, Vol 41, 1952

Kooijmans, L. (2004)
De doodskunstenaar. *De anatomische lessen van Frederik Ruysch*, Amsterdam, 2004

Lonius, C. (1740) (pseudoniem van Johan Willem Claus van Laar)
Den Bedrieger gestorven of doode Smous, Amsterdam, 1740

Prins, Y. (2014)
Een zeventiende-eeuws familiedrama. Overspel en moord in: GEN Tijdschrift voor familiegeschiedenis, september 2014, uitgave CBG

Schama, S. (1987)
Overvloed en onbehagen. De Nederlandse cultuur in de gouden Eeuw, Amsterdam, 1987

Spierenburg, P. (2008)
A history of murder. Personal violence in Europe from the Middle Ages to the present, Cambridge, 2008

Thuijs, F. (2008)

De fatale minnehandel, een zaak van overspel, moord en bedrog, in: Misdaadverslaggeving in de achttiende eeuw, De criminele biografie, Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman, Jaargang 31, Moordrecht, 2008

Verbraak, M. (2015)

Diplomatiek eind zeventiende eeuw, theorie en praktijk. De casus van Francisco van Schonenberg, gezant in Madrid, Bachelorscriptie UVA, Utrecht, 2015

Verantwoording van de illustraties

Op de Beeldbank van het Stadsarchief Amsterdam (SAA) zijn tal van illustraties van portretten, straten, huizen en andere zaken te vinden. Ook de authentieke afbeeldingen van doop-, huwelijks-, confessie- en notariële akten komen van de Indexen van het SAA. De gebruikte afbeeldingen zijn voorzien van (SAA).

Daarnaast zijn er illustraties toegevoegd die het leven in de 17^e eeuw uitbeelden en dan in het bijzonder afbeeldingen die een sfeerbeeld of gebeurtenis uit het leven van de hoofdpersonen weergeven, ook al zijn zij misschien (on) bekende mensen, die in een eerder of ander decennium werden geschilderd. Hiervoor zijn tal van schilderijen van Hollandse meesters gebruikt, zoals Johannes Vermeer, Jan Steen, Pieter de Hooch, Gabriël Metsu, Jan Luyken, David en Pieter van der Plas, en vele anderen. Er zijn geen verwijzingen naar de schilders aangebracht bij de afbeeldingen in de veronderstelling dat de rechten hiervoor na zo'n 350 jaar vrij zijn. Mochten er toch aan bepaalde schilderijen rechten zijn verbonden, kan er contact met de webmaster worden opgenomen.

Internet

www.allefriezen.nl

www.allegroningers.nl

www.tresoar.nl

www.stadsarchief.amsterdam.nl Indexen

www.stadsarchief.amsterdam.nl Inventarissen

www.stadsarchief.amsterdam.nl Beeldbank

www.nationaalarchief.nl

www.historischcentrumoverijssel.nl

www.kleinekerkstraat.nl

www.vergetenharlingers.nl

www.steenwijkerland.nl

Een woord van dank

Theo Bakker, historicus en publicist over Amsterdam, e.a.
Tonnis Musschenga, Universiteitsbibliotheek, Groningen
Tineke Tjoelker, die een transcriptie verzorgde

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

